

Markus Jokela

Vaatimus vai kilpailuetu?

Sisällönanalyysi suomalaisten eläkevakuutusyhtiöiden vuoden 2023 vastuullisuusraporteista

Metropolia Ammattikorkeakoulu

Tradenomi

Liiketalouden tutkinto-ohjelma

Opinnäytetyö

Toukokuu 2025

Tiivistelmä

Tekijä(t):	Markus Jokela
Otsikko:	Vaatus vai kilpailuetu? – Sisällönanalyysi suomalaisten eläkevakuutusyhtiöiden vuoden 2023 vastuullisuusraporteista
Sivumäärä:	39 sivua
Aika:	Toukokuu 2025
Tutkinto:	Tradenomi (AMK)
Tutkinto-ohjelma:	Liiketalouden tutkinto-ohjelma
Suuntautumisvaihtoehto:	Rahoitus
Ohjaaja(t):	Lehtori Tero Hujala

Vastuullisuus on ajankohtainen aihe, jossa tapahtuu edelleen muutoksia esimerkiksi lainsäädännön ja käytäntöjen osalta. Eläkevakuutusyhtiöt ovat puolestaan merkittäviä yhteiskunnallisia toimijoita. Tässä opinnäytetyössä käsitellään neljän suomalaisen eläkevakuutusyhtiön vastuullisuusraportointia. Eläkevakuutusyhtiöt ovat Elo, Varma, Ilmarinen sekä Veritas. Työn tavoitteena on selvittää, miten vastuullisuudesta raportoidaan eläkevakuutusyhtiöiden vastuu- ja vuosiraporteissa ja millaisia yhteneväisyyksiä ja eroja raporteissa on.

Opinnäytetyön teoriaosiossa käydään läpi suomalaisten eläkevakuutusyhtiöiden taustaa sekä toimintaa sekä esitetään yritysten vastuullisuuteen liittyviä käsitteitä. Erityisen merkittävä käsite tutkielmassa on yritysvastuun käsite. Tässä työssä aineiston muodostaa suomalaisten työeläkevakuutusyhtiöiden vuoden 2023 vuosi- ja vastuullisuusraportit. Analyysimenetelmänä käytetään laadulliseen tutkimukseen kuuluvaa sisällönanalyysia, joka mahdollisti raporttien teemoittelun eri näkökulmien mukaan.

Työn tuloksissa käy ilmi se, että yhtiöiden oma toimijuus vastuullisuuteen liittyen vaihtelee teemoittain. Nämä teemat ovat lainsäädäntö, vastuullisuuden mittarit, tavoitteet ja saavutukset sekä yhteistyö. Lakia, säädöksiä ja direktiiviä käsittelevässä teemassa yhtiöt olivat kaikkein passiivisimpia vastuullisuuteen liittyen. Siirryttäessä mittareiden kautta tavoitteisiin ja saavutuksiin, yhtiöiden aktiivisuus ja toimijuus vastuullisuuteen liittyen nousee. Kaikkein aktiivisimman roolin yhtiöt ottavat sidosryhmiä ja kampanjoita koskevassa yhteistyön teemassa. Erojen määrä kasvaa aktiivisuuden lisääntyessä. Esimerkiksi lait ovat yhteiset kaikille, mutta kampanjat yhtiöt määrittävät itse.

Avainsanat: yritysvastuu, yhteiskuntavastuu, eläkevakuutus, sisällönanalyysi, vastuullisuus

Tämän opinnäytetyön alkuperä on tarkastettu Turnitin Originality Check -ohjelmalla

Abstract

Author(s):	Markus Jokela
Title:	A demand or an advantage? Content analysis of Finnish pension insurance companies' 2023 sustainability reports
Number of Pages:	39 pages
Date:	May 2025
Degree:	Bachelor of Business Administration
Degree Programme:	Degree Programme in Economics and Business Administration
Specialisation option:	Accounting and Finance
Instructor(s):	Tero Hujala, Senior Lecturer

Corporate responsibility is a topic that continues to change, in terms of legislation and practices. Pension insurance companies are significant social actors. This thesis discusses the responsibility reporting of four Finnish pension insurance companies. The pension insurance companies are Elo, Varma, Ilmarinen and Veritas. The aim of the work is to investigate how responsibility is reported in the pension insurance companies' responsibility and annual reports and what kind of similarities and differences there are in the reports.

The theoretical section of the thesis reviews the background and operations of Finnish pension insurance companies and presents concepts related to corporate responsibility. A particularly significant concept in the thesis is the concept of corporate responsibility. In this work, the material consists of the 2023 annual and responsibility reports of Finnish pension insurance companies. The analysis method used is content analysis, which is part of qualitative research, which enabled the reports to be thematized according to different perspectives.

The results of the work show that companies' own agency in relation to responsibility varies by theme. These themes are legislation, responsibility indicators, objectives and achievements, and cooperation. In the theme dealing with laws, regulations and directives, companies were the most passive in relation to responsibility. When moving through indicators to objectives and achievements, companies' activity, and agency in relation to responsibility increases. Companies take the most active role in the theme of cooperation concerning stakeholders and campaigns. The number of differences increases as activity increases. For example, laws are common to everyone, but companies determine campaigns themselves.

Keywords: corporate responsibility, social responsibility, pension insurance, content analysis, responsibility

The originality of this thesis has been checked using Turnitin Originality Check service.

Sisällys

1	Johdanto	1
1.1	Tutkimusongelma ja tutkimuskysymykset	1
1.2	Aineisto ja menetelmät	2
1.2.1	Opinnäytetyön aineisto	2
1.2.2	Menetelmä	3
2	Työeläkevakuutusjärjestelmä	4
2.1	Työeläkevakuutusjärjestelmä Suomessa	4
2.2	Työeläkevakuuttajien rahoitus	6
2.3	Työeläkejärjestelmän uudistukset 2000-luvulla	7
2.4	Työeläkevakuutusyritykset	7
2.4.1	Varma	8
2.4.2	Ilmarinen	8
2.4.3	Elo	9
2.4.4	Veritas	9
3	Vastuullisuus	11
3.1	Yritysvastuu	11
3.2	Sijoittamisen vastuullisuus	13
3.3	Vastuullisen sijoittamisen strategiat	14
4	Eläkevakuutusyhtiöiden vuoden 2023 vastuullisuusraportit	16
4.1	Varman vastuullisuusraportti 2023	16
4.2	Ilmarisen vastuullisuusraportti 2023	19
4.3	Elon vastuullisuusraportti 2023	22
4.4	Veritaksen vastuullisuusraportti 2023	24
5	Analyysi	28
5.1	Vastuullisuus: Ulkoapäin tuleva vaatimus vai sisältäpäin nouseva kilpailuetu	28
5.2	Vastuullisuuden ulkopuoliset vaatimukset	28
5.3	Vastuullisuuden mittarit raporteissa	31
5.4	Vastuullisuuteen liittyvät tavoitteet ja saavutukset	32
5.5	Vastuullisuus yhteisenä toimintana	34

6	Johtopäätökset	36
7	Pohdinta	37
7.1	Työn luotettavuus	37
7.2	Ajatuksia jatkotutkimuksesta	38
	Lähteet	40

1 Johdanto

1.1 Tutkimusongelma ja tutkimuskysymykset

Vastuullisuus on tärkeä ja ajankohtainen aihe. Vastuullisuus ja siihen liittyvät käytännöt muuttuvat ja kehittyvät jatkuvasti. Vuoden 2025 keväällä Euroopan unioni muutti esimerkiksi *Corporate Sustainability Reporting Directive (CSRD)* -direktiiviä siten, että vain yli tuhat henkilöä työllistävien yritysten tulee raportoida kestävän kehityksen toimistaan. Aiemmin raportointivelvollisuuden oli tarkoitus koskea kaikkia yrityksiä. (European Commission 2025.) Tämä osoittaa sen, että vastuullisuus ja siitä raportointi on tietyllä tavalla murrosvaiheessa. Tutkimuksen kannalta se on siis mielenkiintoinen ja ajankohtainen aihe, joka tarjoaa monenlaisia mahdollisuuksia ja näkökulmia tutkimuksen tekemiseen.

Opinnäytetyöni aiheena on eläkevakuutusyhtiöt ja niiden vastuullisuus. Sain idean aiheeseeni Metropolian sijoittamisen kurssilla, jonne oli pyydetty vieraaksi eläkevakuutusyhtiö Varmasta vierailemaan sijoittajia. Kiinnostuin sitä kautta eläkevakuuttamisesta, sen toiminnasta ja yhteiskunnallisesta vaikutuksesta. Vastuullisuuden halusin ottaa työhöni mukaan, koska eläkevakuutuksien vaikutusten takia se on suuressa roolissa. Eläkevakuutusyhtiöt ovat tärkeitä yhteiskunnallisia toimijoita.

Tämän opinnäytetyön tutkimusongelma on vastuullisuuden pohdinta eläkevakuutusyhtiöiden raportoinnissa. Tutkimuskysymykseni ovat:

- Miten vastuullisuus näkyy raporteissa
- Miten yhtiöiden raportit eroavat toisistaan?
- Mitä yhteisiä piirteitä raporteissa on?

1.2 Aineisto ja menetelmät

1.2.1 Opinnäytetyön aineisto

Tässä opinnäytetyössä hyödynnän sekä aineistoa sekä sähköisiä lähteitä. Lähteet keskittyvät Eläkevakuutusyhtiöihin ja vastuulliseen sijoittamiseen. Käytän aineistona Varman, Elon, Ilmarisen ja Veritaksen raportteja. Kaikilta yhtiöiltä käytän työssäni heidän vuosiraporttejaan ja mahdollisia vastuullisuusraportteja. Olen rajannut aineiston vuoden 2023 raportteihin. Rajauksen olen tehnyt siksi, että raportit ovat mahdollisimman tuoreita. Tekohetkellä vuoden 2024 raportteja ei ollut vielä julkaistu. Vuoden 2023 tarjoaa hyvän aineiston laadullisen analyysin tekemiseen.

Vastuullisuusraportit ovat aineistomuodoltaan dokumentteja. Dokumentit ovat kirjallisia aineistoja, ja niitä voidaan käyttää laadullisen tutkimuksen tekemisessä. Toisin kuin esimerkiksi haastatteluja, dokumentteja ei erikseen tuoteta tutkimuksen tekoa varten, vaan ne ovat olemassa jo valmiiksi sellaisenaan. (Kananen & Jyväskylän ammattikorkeakoulu 2017, 120–121.) Vastuullisuusraportit ovat verkosta kaikkien lukijoiden saatavilla. Ne ovat siis yhtiöiden julkisia dokumentteja.

Raportit poikkeavat toisistaan hieman sekä sisällöllisesti että määrällisesti. Laajin raportti on Eläkevakuutusyhtiö Elolla. Veritaksen raportti poikkeaa muista raporteista siten, että se on täysin internetissä. Siitä ei ole saatavilla erillistä sivunumeroitua pdf-tiedostoa, toisin kuin muiden eläkevakuutusyhtiöiden raporteista. Eläkevakuutusyhtiöt ovat lisäksi nimenneet raporttinsa osittain eri tavalla. Eläkevakuutusyhtiö Elon ja Veritaksen raportit on nimetty vastuullisuusraporteiksi. Se on siis täysin vastuullisuuteen pohjautuva dokumentti. Sen sijaan Ilmarisella ja Varmalla vakuutusraportointi on osa yhtiöiden vuosiraporttia.

1.2.2 Menetelmä

Tässä työssä käytän analyysimenetelmänä laadullista sisällönanalyysia. Laadullinen sisällönanalyysi on yksi kvalitatiivisen ja laadullisen tutkimuksen menetelmistä. Analyysimenetelmän lisäksi se voidaan myös käsittää väljänä teoreettisena kehyksenä. Sisällönanalyysi mahdollistaa dokumenttien systemaattisen ja objektiivisen analysoinnin. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 103, 117.) Tämä analyysitapa sopii hyvin pitkien tekstien tiivistämiseen sekä luokitteluun. Tällaisia tekstejä voivat olla esimerkiksi haastattelut tai puheet. Se soveltuu hyvin sellaiseen tutkimukseen, jossa keskeisiä asioita halutaan tuoda esille tiivistetyssä muodossa. Tällaisia keskeisiä asioita voivat olla muun muassa tarkasteltavan kohteen yhtäläisyydet sekä eroavaisuudet. Sisällönanalyysin tavoitteena on järjestellä aineisto selkeään ja tiiviiseen muotoon, jossa kuitenkin säilyy yhä aineiston sisältämä informaatioarvo. (Hakala 2024, 98; Tuomi & Sarajärvi 2018, 122.) Laadullinen sisällönanalyysi voidaan luokitella kolmeen erilaiseen muotoon. Muodot ovat teorialähtöinen, teoriaohjaava sekä aineistolähtöinen analyysi. (Tuomi & Sarajärvi, 2018, s. 117–133.) Teorialähtöinen sisällönanalyysi tarkoittaa sitä, että tutkimuksen taustalla vaikuttaa jokin teoreettinen viitekehys tai teoria. Tällöin teoria otetaan vahvasti huomioon myös analysointivaiheessa ja se ohjaa analyysia. Teorialähtöistä sisällönanalyysia voidaan käyttää esimerkiksi silloin, kun halutaan verrata aineiston asioita jo johonkin olemassa olevaan malliin tai teoriaan. (Hakala 2024, 99.) Toinen sisällönanalyysin muoto on teoriaohjaava sisällönanalyysi. Tässä sisällönanalyysi etenee teorian sijasta enemmän aineiston ehdoilla. Teoriaohjaavassa sisällönanalyysissa kuitenkin käsitteet tuodaan analyysiin jo aiemmasta tutkimuksesta. Esimerkiksi yläluokat voidaan nimetä aiemman tutkimuksen ja teorian mukaan, mutta alaluokat voidaan muodostaa aineistosta. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 133.) Aineistolähtöinen sisällönanalyysi ohjaa kahta aiemmin mainittua enemmän puolestaan itse aineistoon. Tutkimusaineisto ohjaa vahvasti analyysin tekemistä. Aiempi tutkimus ja niissä käytetyt käsitteet eivät vaikuta yhtä paljon aineistolähtöisessä sisällönanalyysissa. (Hakala 2024, 99.)

Kaikkia sisällönanalyysin muotoja yhdistää kuitenkin tietyt samankaltaisuudet analysointiprosessissa. Tähän prosessiin kuuluu olennaisesti koodaaminen, jossa erotetaan analyysin tekijän määrittämät asiat. Koodaamisen jälkeen asiat joko luokitellaan, teemoitetaan tai tyypitellään. Yksinkertaisimpana aineiston järjestelemisen muotona voidaan pitää luokittelua, jossa aineistosta lasketaan määritellyt luokat. Nämä lasketut luokat voidaan esittää esimerkiksi taulukkona. Toinen muoto on teemoittelu, jossa määrien lisäksi nostetaan esille, mitä kustakin teemasta on sanottu. Aineisto pilkotaan siis aihepiirien mukaan. Toisin kuin luokittelussa, määrät eivät ole teemoittelussa olennainen asia. Sen sijaan aineistosta poimitaan tiettyä teemaa kuvaavat näkemykset. Kolmas vaihtoehto on tyypittely, jossa aineistosta haetaan tiettyjä tyyppisiä. Aineistosta pilkotaan teemoja ja niiden sisältä haetaan yhteisiä ominaisuuksia. Näistä muodostetaan tyyppiesimerkki eli eräänlainen yleistys. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 104–107.)

Hyödynnän opinnäytteessäni Tuomen ja Sarajärven sisällönanalyysin kaavaa. Valitsin kolmesta erilaisesta sisällönanalyysimuodosta aineistolähtöisen menetelmän. Analyysi pohjautuu siis suuresti aineistolle ja omalle tulkinnalleni. Huolellisen aineistoon tutustumisen jälkeen koodaan aineistosta tämän opinnäytteen kannalta olennaisia kohtia. Keskityn tässä opinnäytteessä määrän sijaan siihen, millaisia aihepiirejä aineistosta nousee esille. Teemoittelen aineiston ja nostan analyysiluvussa esille sen, mitä tietyistä aihepiireistä eläkevakuutusyhtiön vastuullisuusraporteissa on sanottu. Analyysiosiossa esittelen poimimani teemat ja niihin liittyvät piirteet.

2 Työeläkevakuutusjärjestelmä

2.1 Työeläkevakuutusjärjestelmä Suomessa

Eläkejärjestelmä on yhteiskunnan tarjoama turvaverkko, joka takaa tulot vanhemmalla iällä, jolloin työkyky heikkenee tai päättyy kokonaan. Eläkejärjestelmän tavoitteena on tarjota taloudellista turvaa eläkeläisille ja ehkäistä köyhyyttä vanhus-ten keskuudessa. (Eläketurvakeskus 2024a; Barr 2013, 27.) Eläkejärjestelmä jakautuu Suomessa Kansaneläkelaitoksen maksamaan kansaneläkkeeseen ja

työeläkelaitosten vastuulla olevaan työeläkkeeseen (Hietaniemi & Ritola 2007, 9–10; Andersen 2021, 15). Kansaneläke tarjoaa perusturvaa sellaisille henkilöille, joiden työeläke on hyvin pieni tai sitä ei ole lainkaan. Kansaneläkkeen maksamisesta vastaa Kansaneläkelaitos. Kansaneläkkeen määrä riippuu asuinkunnasta sekä siitä, onko henkilö naimisissa vai yksinasuva. (Eläketurvakeskus, 2024b.) Työeläke määräytyy henkilön työuran aikana kertyneiden ansioiden perusteella. Työeläke lasketaan palkan tai yritystulon mukaan ja sitä kertyy jokaisesta yrittäjä- tai työssäolovuodesta. Työeläkejärjestelmä on lakisääteinen ja pakollinen, eli kaikilla työntekijöillä ja yrittäjillä on oikeus kerryttää työeläkettä. Työeläkkeestä vastaavat työeläkelaitokset. Suomessa näitä ovat esimerkiksi Varma, Ilmarinen, Elo ja Veritas. (Eläketurvakeskus, 2024b.) Tämän tutkimuksen aiheena on työeläkkeet ja niitä hoitavat yhtiöt. Suomessa yhtiöitä on tällä hetkellä neljä. (Andersen 2021, 20).

Työeläkettä alkaa kertymään 17 vuoden iässä. Se koostuu työansioista. Työeläke kerryttää eläkettä työuran aikana ansaittujen tulojen perusteella, ja se maksetaan silloin, kun henkilö jää eläkkeelle ikääntymisen tai työkyvyttömyyden vuoksi. Sitä kertyy jokaisesta tehdystä työstä, olipa kyseessä kokoaikainen, osa-aikainen tai määräaikainen työ, ja eläkettä voi kertyä myös palkattomista jaksoista, kuten vanhempainvapaista ja opiskeluista. (Ritola & Väänänen 2023, 15–16, 23, 37.)

Suomessa on useita eläkkeitä sääteleviä lakeja. Työeläkkeitä koskevia lakeja ovat muun muassa Työntekijän eläkelaki (TyEL), joka keskittyy yksityisellä alalla työskentelevien työntekijöiden oikeuksiin, julkisten alojen laki (JuEL), joka vastaa julkisten alojen työntekijöiden oikeuksista sekä yrittäjän eläkelaki (YEL). Maatalousyrittäjien eläkelaki (MYEL) sekä merimieseläkelaki (MEL) ovat puolestaan tarkoitettu maatalousyrittäjille sekä ulkomaanliikenteen kauppa-aluksilla ja jäänmurtajilla työskenteleville henkilöille. (Hietaniemi & Ritola 2007, 12.) Tässä työssä käsittelen neljää työeläkeyhtiötä, jotka kuuluvat työeläkelaitoksiin ja vastaavat siis erityisesti yksityisen alan eläkkeistä. Niitä koskee siis erityisesti Työntekijän eläkelaki (TyEL). Yksityisellä sektorilla eläkevakuutusyhtiöt ovat erittäin

merkittävä eläkkeiden maksaja, sillä yksityisen sektorin työntekijöistä yli 95 % on vakuutettu nimenomaan eläkevakuutusyhtiöissä (Andersen 2021, 20).

Suomessa työeläkkeet maksetaan eläkelaitosten kautta. Työnantajat ja yrittäjät maksavat työeläkemaksuja eläkevakuutusyhtiöihin, ja eläkettä kerryttävät maksut kerätään eläkejärjestelmään, josta eläkkeet sitten maksetaan eläkkeelle siirtyville. Työeläkelaitos määräytyy sen mukaan, mihin yritykseen tai työnantajasi maksaa työeläkemaksut ja mikä viimeisin työeläkeyhtiö sinulla on ollut. Viimeisin eläkelaitos hoitaa eläkkeen laskennan ja maksamisen, kun henkilö jää eläkkeelle. (Eläketurvakeskus 2024e.)

2.2 Työeläkevakuuttajien rahoitus

Suomessa osa eläkkeistä perustuu jakojärjestelmään. Tämä tarkoittaa sitä, että työssäkäyvät maksavat sen verran maksuja, kuin eläkettä sinä vuonna on maksettavana. Jakojärjestelmää Suomessa käyttävät yrittäjien eläkejärjestelmät. Työeläkejärjestelmässä käytetään niin kutsuttua osittain rahastoivaa järjestelmää. Osittain rahastoivassa järjestelmässä osa työntekijöiden maksamista eläkemaksuista rahastoidaan etukäteen joka vuosi. (Korpiluoma et al. 2011, 17–18). Työeläkejärjestelmässä alle viidennes maksuista rahastoidaan (Poutiainen & Tenhunen 2020, 16). Loppuosa puolestaan rahoitetaan jakojärjestelmän periaattein. Suomessa ajankohtainen aihe on suurten ikäluokkien eläkkeelle siirtyminen. Tämä tarkoittaa sitä, että eläkkeisiin tarvitaan paljon enemmän varoja. Tämän hetken tasoiset eläkemaksut eivät tulevaisuudessa siis enää riittäisi nykyisen mallin eläkkeiden kattamiseen. (Poutiainen & Tenhunen 2020, 16; Korpiluoma et al. 2011, 17–18.) Toinen ajankohtainen aihe on puolestaan syntyvyyden väheneminen. Tähän on reagoitu yhteiskunnassa monella eri tavalla. Keinoina on käytetty esimerkiksi eläkeiän korotusta ja eläkkeiden automaattista sopeuttamista kasvaneeseen elinajanodotteeseen. Tätä kutsutaan elinajankertoimeksi. Yksityisellä sektorilla rahastoja on kerätty niin kauan kuin järjestelmä on ollut voimassa.

Työeläkelaitokset toimivat samoilla markkinoilla muiden sijoittajien kanssa. (Poutiainen & Tenhunen 2020, 16–17.)

2.3 Työeläkejärjestelmän uudistukset 2000-luvulla

Eläkelainsäädäntöä on uudistettu Suomessa tällä vuosikymmenellä useasti. Yksi muutos tapahtui vuonna 2003 eduskunnan hyväksyessä eläkeuudistuspaketin. Uudistukseen kuului esimerkiksi uusi laskentatapa vanhuuseläkkeiden osalta. Uudistuksen ensimmäinen vaihe astui voimaan vuonna 2005. Toinen vaihe otettiin voimaan seuraavana vuonna. Yksityisen alan TyEL otettiin käyttöön vuonna 2007 ja tällöin se syrjäytti aikaisemmin käytössä olleet TEL:n, LEL:n sekä TaEL:n. (Hietaniemi & Ritola 2007, 150–151.)

Vuonna 2007 toteutettiin myös sijoitusuudistus. Tällöin työeläkejärjestelmän sijoitustoimintaa ja rahoitustekniikkaa uudistettiin yksityisaloilla. Nämä uudistukset perustuivat Matti Louekosken tekemiin selvityksiin työeläkevakuutusyhtiölain uudistamistarpeista. Uudistuksen tavoitteena oli kasvattaa eläkevarojen tuotto-odotusta ja riskitasoa. Päämääränä oli siis kasvattaa työeläkelaitosten riskinkantokykyä. Tarkoituksena oli myös vähentää tarvetta työeläkemaksujen korotuksiin. (Hietaniemi & Ritola 2007, 79.)

2.4 Työeläkevakuutusyritykset

Työeläkevakuuttaja on organisaatio, joka vastaa työntekijöiden ja yrittäjien lakisääteisen työeläketurvan järjestämisestä Suomessa. Työeläkevakuuttajan tehtävänä on kerätä työeläkemaksut, sijoittaa ne ja maksaa eläkkeitä, kun henkilö jää eläkkeelle. Suomessa työeläkevakuuttajia ovat pääasiassa työeläkeyhtiöt, eläkesäätiöt ja eläkekassat, jotka huolehtivat yksityisen sektorin työntekijöiden eläkkeistä, sekä julkisen sektorin eläkelaitokset. (Työeläkevakuuttajat TELA ry 2024a.) Työeläkevakuutusyhtiöiden toimintaa määrittää laki työeläkevakuutusyhtiöistä. Lain yhdeksännessä luvussa määritetään työeläkevakuutusyhtiön sijoitustoiminnan järjestämistä. Sen mukaan ”varat on sijoitettava tuottavasti ja turvaavasti”. (Laki työeläkevakuutusyhtiöstä 1997, 9 luku 26 §.)

Suurimman osan yksityisen sektorin työeläketurvasta hoitavat työeläkeyhtiöt. Näistä merkittävimmät ovat Ilmarinen, Varma, Elo ja Veritas, jotka ovat myös tämän päättötyön kohteena. Näiden yhtiöiden tehtävä on varmistaa, että työnantajat ja työntekijät maksavat työeläkemaksut oikein, sijoittaa maksuista kertyneet varat tuottavasti ja turvautusti sekä maksaa eläkkeet eläkkeelle jääville henkilöille. (Eläketurvakeskus 2024c; Eläketurvakeskus 2024d.)

2.4.1 Varma

Keskinäinen työeläkevakuutusyhtiö Varma on yksi Suomen neljästä työeläkeyhtiöstä. Varma huolehtii työntekijöiden ja yrittäjien lakisääteisestä työeläketurvasta (Varma 2024a). Varma on keskittynyt erityisesti yksityisen sektorin sekä yrittäjien työeläkevakuutuksiin. Varman toimintaan vaikuttaa siis muun muassa työntekijän eläkelaki (TyEL) sekä yrittäjän eläkelaki (YEL). Varma on Suomen toiseksi suurin eläkevakuutusyhtiö Ilmarisen jälkeen. (Työeläkevakuuttajat TELA ry 2024b.)

Varman pääkonttori sijaitsee Helsingin Salmisaassa. Vuonna 2023 Varman osuus kaikista TyEL maksutuloista oli 36,2 % ja YEL maksutuloista 17,6 %. Vuonna 2023 Varmalla vakuutettujen osuus kaikista eläkevakuutusyhtiöiden vakuutetuista oli 32,7 %. Vakuutettuja oli yhteensä 1 856 912. (Työeläkevakuuttajat TELA ry 2024b.) Varma on siis merkittävä toimija työeläkeyhtiöiden joukossa.

2.4.2 Ilmarinen

Vuonna 1961 perustettu Ilmarinen on Suomen vanhin eläkevakuutusyhtiö. Vuonna 2018 toinen työeläkeyhtiö Etera yhdistyi Ilmariseen. Tällöin Ilmarisesta tuli Suomen suurin eläkevakuutusyhtiö. (Ilmarinen 2024a.) Ilmarinen on edelleen vuoden 2023 tilinpäätöstietojen mukaan Suomen suurin vakuutusyhtiö. Sen osuus vuoden 2023 vakuutetuista oli 36,4 %. Ilmarisella TyEL-maksut ja YEL-maksut olivat vuonna 2023 suhteellisen tasaiset. TyEL-maksujen osuus oli kaikista eläkevakuutusyhtiöistä 37,2 % ja YEL-maksut puolestaan 36,7 %. (Työeläkevakuuttajat TELA ry 2024b.)

Vuonna 1998 Ilmarisesta tuli keskinäinen eläkevakuutusyhtiö ja tällöin sen omistus siirtyi täysin asiakkaille. Samana vuonna nimeä muutettiin ja uudeksi nimeksi valittiin Keskinäinen Eläkevakuutusyhtiö Ilmarinen. Ilmarisen pääkonttori sijaitsee Helsingin Ruoholahdessa. Ilmarinen päivitti omia ilmastotavoitteitaan vuonna 2020. Päivitykseen sisältyi esimerkiksi tavoite hiilineutraalista sijoitus-salkusta vuoteen 2035 mennessä. (Ilmarinen 2024a.)

2.4.3 Elo

Kolmas työeläkevakuutusyhtiö on Keskinäinen työeläkevakuutusyhtiö Elo. Elo sai alkunsa vuonna 2014, kun kaksi erillistä työeläkeyhtiötä, Eläke-Fennia sekä LähiTapiola Eläkeyhtiö, yhdistyivät. (Elo 2014, 3.) Elo on Ilmarisen ja Varman jälkeen kolmanneksi suurin vakuutettujen osalta. Vuonna 2023 tilinpäätöksessä Elon osuus TyEL ja YEL vakuutetuista oli 26,6 %. Elon TyEL osuus kaikista työeläkevakuutusyhtiöistä oli 22,9 % ja YEL osuus puolestaan 39 %. YEL osuus on siis selkeästi suurempi. (Työeläkevakuuttajat TELA ry 2024b.)

Vuonna 2023 Elo määritteli arvonsa uudelleen uuden strategian muodostamisen yhteydessä. Elon tavoite on olla vetovoimaisin yhtiö työeläkealalla strategiakauden loppuun mennessä. Strategiassa Elon missioksi valittiin elämänmittaisen turvan luominen. Elon arvoiksi määriteltiin puolestaan avoimuus, aktiivisuus sekä sitoutuneisuus. (Elo n.d.)

2.4.4 Veritas

Suomen eläkevakuutusyhtiöistä pienin TyEL ja YEL-vakuutettujen osalta on Veritas. Vuonna 2023 sen osuus vakuutetuista oli 4,4 %. Yhtiön TyEL -maksutulosten osuus oli kaikista vakuutusyhtiöistä 3,7 %. YEL-osuus oli hieman suurempi, eli 6,7 %. (Työeläkevakuuttajat TELA ry 2024b.) Myös Veritas on yhdistynyt toisen vakuutusyhtiön kanssa. Vuonna 2019 Pensions-Alandia ja Veritas yhdistyivät yhdeksi yhtiöksi. (Veritas 2024a.) Nykyisin Veritaksella on noin 120 000 työeläkeasiakasta. (Veritas 2024b.)

Veritas on pohjannut imagonsa kaksikielisyydelle. Sen erottaa muista työeläkevakuutusyhtiöistä myös yritysmuoto. Veritas on osakeyhtiö ja tämä merkitsee sitä, että Veritas on itsenäinen oikeushenkilö. Näin ollen se voi omistaa omaisuutta, tehdä sopimuksia ja toimia oikeudellisissa asioissa omissa nimissään. (Veritas 2024c; Procountor 2024.)

3 Vastuullisuus

3.1 Yritysvastuu

Tutkin tässä työssä sitä, miten eläkevakuutusyhtiöt puhuvat vastuullisuudesta raporteissaan. Eläkevakuutusyhtiöiden vastuullisuusraportointia tutkiessa yritys-vastuu nouseekin tärkeäksi käsitteeksi. Yritysvastuu on läheisesti kytköksissä yhteiskuntavastuun käsitteeseen, ja joissakin yhteyksissä niitä käytetäänkin käytännössä synonyymeina. (Teivanen 2013, 10; Onkila & Siltaoja 2010, 354.) Termien sekoittuminen koskee tutkimuksen lisäksi myös yrityksiä. Juutinen (2016, 24–25) toteaaakin, että myös yritysten välillä terminologia vaihtelee. Osa yrityksistä käyttääkin yritys vastuukäsitteen sijasta yhteiskuntavastuun käsitettä. (Juutinen 2016, 24–25.) Yhteiskuntavastuu tarkoittaa esimerkiksi Anttiroikon (2004, 23) mukaan jonkin tahon vastuuta yhteisölle tai jollekin toiselle taholle, jolla katsotaan olevan yhteiskunnallista merkitystä. Juutinen (2016, 25–26) puolestaan määrittelee yritys vastuun taloudellisina, ympäristöllisinä sekä sosiaalisina vaikutuksina sekä yrityksen sidosryhmille että yhteiskunnalle. Nämä vaikutukset kumpuavat nimenomaan yrityksen liiketoiminnasta. (Juutinen 2016, 25–26.) Yritysvastuun käsitteen nousu kuvaa sitä, miten talouden valtarakenteisiin on alettu kiinnittää yhä enemmän huomiota (Teivanen 2013, 18).

Yritysvastuuseen kuuluu tärkeänä osana viestintä yrityksen toimista ja erilaisista vaikutuksista. Jenny Dawkins on tutkinut artikkelissaan *Corporate responsibility: The communication challenge* (2004) yritys vastuuta viestinnän haasteiden näkökulmasta. Yritysvastuun riskeistä ja mahdollisuuksista puhuttaessa tarkastellaan aihepiiriä usein yrityksen maineen näkökulmasta. Yritykset ja yhtiöt investoivat esimerkiksi raportointijärjestelmiin, jotta osoittaisivat oman vastuullisen toimintansa esimerkiksi sidosryhmien silmissä. (Dawkins 2004, 109.) Teivanen (2013, 18) toteaa jopa, että yritysten vastuupuhe kumpuaa yritysmaailman kyvystä vastata näin osaan niiden toimintaa koskevaan kritiikkiin. Vastuullisuuden avulla pyritään muokkaamaan kuvaa yrityksestä positiiviseksi. Yritysmaailma ei ole kuitenkaan aina suhtautunut yritys vastuun käsitteeseen myönteisesti. (Onkila & Siltaoja 2010, 354–355.)

Yritysten toimintaa ja vastuullisuutta pyritään ohjailemaan lisäksi ulkopuolelta käsin erilaisten lakien, säädösten ja direktiivien osalta. Yritysvastuu kuitenkin esimerkiksi Juutisen (2016, 28–29) mukaan ylittää nämä lainsäädännölliset vaatimukset. Yritysvastuu kytkeytyykin nimenomaan yhteiskuntaan ja yrityksen sidosryhmiin ja näiden odotuksiin. Lainsäädäntö ei ole kuitenkaan yritysvastuun osalta merkityksentöntä, koska yrityksen on täytettävä lain määrittämät vaatimukset. Yrityksen toimintaa voidaan pitää vastuullisuuden osalta kyseenalaisena, jos se rikkoo lakia. (Juutinen 2016, 29.) Sen vuoksi lakien, säädösten ja direktiivien voidaan katsoa antavat lähtökohdat yritysten vastuulliselle toiminnalle.

Maailman suurin yritysvastuualoite on nimeltään Global Compact. Sen tavoitteena on kannustaa yrityksiä sekä organisaatioita vastuulliseen ja kestäväan toimintaan. Se perustettiin vuonna 2000 Yhdistyneiden kansakuntien aloitteesta, ja siihen on liittynyt yli 15 000 yritystä ja 4 000 muuta organisaatiota yli 160 maasta. Se perustuu kymmeneen periaatteeseen, jotka koskevat ihmisoikeuksia, työelämän normeja, ympäristövastuuta ja korruption torjuntaa. Tavoitteena on edistää vastuullista yritystoimintaa, joka tukee globaaleja kestäväan kehityksen tavoitteita. (Rasche, Waddock & McIntosh 2013, 2; United Nations Global Compact 2021, 4.)

Global Compact -periaatteita on 10 kappaletta ja ne ovat seuraavat: Yritysten tulisi tukea ja kunnioittaa kansainvälisesti julistettuja ihmisoikeuksia, yritysten tulisi varmistaa, etteivät ne osallistu ihmisoikeusloukkauksiin, yritysten tulisi tukea järjestäytymisoikeutta ja kollektiivisen neuvotteluoikeuden tehokasta tunnustamista, yritysten tulisi edistää pakkotyön poistamista, yritysten tulisi edistää lapsityövoiman käytön lopettamista, yritysten tulisi tukea syrjimättömyyttä työhönotossa ja työelämässä, yritysten tulisi tukea ennaltaehkäisevää lähestymistapaa ympäristöhaasteisiin, yritysten tulisi tukea ennaltaehkäisevää lähestymistapaa ympäristöhaasteisiin, yritysten tulisi ryhtyä aloitteisiin ympäristövastuun edistämiseksi, yritysten tulisi kannustaa ympäristöystävällisten teknologioiden kehittämistä ja käyttöönottoa ja yritysten tulisi toimia kaikkia korruption muotoja vastaan, mukaan lukien lahjonta ja kiristys. (UN Global Compact Network Finland 2024.)

Principles for Responsible Investment on kansainvälinen sijoittajien verkosto, jonka tarkoituksena on edistää vastuullista sijoittamista ja huomioida ympäristöön, yhteiskuntaan ja hallintotapaan (ESG) liittyvät tekijät sijoituspäätöksissä. PRI-aloitteen laativat ryhmä suuria institutionaalisia sijoittajia yhdistyneiden kansakuntien tukemana vuonna 2006. PRI perustuu vapaaehtoisuuteen, ja siihen on liittynyt tuhansia sijoittajia, eläkerahastoja, varainhoitajia ja muita sijoittamiseen osallistuvia tahoja ympäri maailmaa. (PRI 2024.)

3.2 Sijoittamisen vastuullisuus

Eläkevakuutusyhtiöiden vastuullisuudesta puhuttaessa on tärkeää ottaa huomioon myös sijoittamisen vastuullisuus. Sijoittaminen on tärkeä ja merkittävä osa eläkevakuutusyhtiöiden toimintaa. Vastuullinen sijoittaminen on vuosien aikana kasvattanut suosiotaan. Sen alkuperä on eettisessä sijoittamisessa, jonka peruseriaatteena on ollut poistaa sijoitussalkusta sellaisia yrityksiä sekä toimialoja, jotka eivät sovi sijoittajan omaan arvomaailmaan tai moraalikäsitteisiin. Yhtiöiden kannalta tämä on ollut haastavaa, sillä asiakkaiden moraalikäsitteet voivat poiketa toisistaan paljon. Eettisen sijoittamisen suurimpina haasteina ovatkin olleet salkkujen liialliset rajaukset. Vastuullinen sijoittaminen vastaa tähän ongelmaan. (Hyrskke, Lönnroth, Savilaakso & Sievänen 2012, 11.)

Vastuullinen sijoittaminen tarkoittaa sijoittamiseen käytettyä strategiaa eli sijoitusstrategiaa, jossa huomioidaan taloudellisen tuoton lisäksi myös ympäristöön, yhteiskuntaan ja hyvään hallintotapaan liittyvät tekijät. Nämä tekijät ovat yleisesti nimitykseltään ESG-kriteerit eli environmental, social sekä governance. Vastuullinen sijoittaja haluaa siis sijoituksillaan edistää kestävästä ja yhteiskunnallisesti tärkeitä asioita. (Finsif 2024.) Silvola ja Landau (2019, 17) korostavat myös sitä, että vastuullisuutta voidaan pitää eräänlaisena strategisena toimintana, jolla parannetaan yhtiön kilpailukykyä. Toisaalta se voidaan nähdä myös rasitteena, jolla on kielteisiä vaikutuksia kilpailukyvyille. Nykyisin vastuullisuus on kuitenkin yleistymässä ja siitä pyritään tekemään tuottavaa. (Landau & Silvola 2019, 17.) Vastuullinen sijoittaminen siis antaa hieman toisenlaisen nä-

kökulman kuin eettinen sijoittaminen, sillä se mahdollistaa tuottavuuden yhdistämisen eettisiin näkökulmiin ja arvoihin (Hyrskke, Lönnroth, Savilaakso & Sievänen 2012, 12).

Ympäristökriteeri (*environmental*) tarkoittaa sitä, että sijoittaja arvioi yrityksen ympäristövaikutuksia ja haluaa tukea liiketoimintaa, joka edistää ilmastonmuutoksen torjuntaa, luonnonvarojen kestäväää käyttöä ja saasteiden vähentämistä. Esimerkkejä ympäristökriteereistä ovat hiilijalanjäljen vähentäminen, uusiutuvan energian käyttö, jätteenkäsittelyn parantaminen ja energiatehokkuuteen panostaminen. Sosiaalisen vastuun kriteeri (*social*) tarkoittaa yritysten vastuullisuutta työntekijöitä, yhteisöjä ja asiakkaita kohtaan. Sijoittaja voi arvioida yrityksen toimia työolosuhteiden, tasa-arvon ja ihmisoikeuksien suhteen. Esimerkkejä sosiaalisista kriteereistä: työturvallisuus, sukupuolten tasa-arvo, työntekijöiden oikeudet, paikallisyhteisöjen tukeminen. Hyvällä hallintotavalla (*governance*) tarkoitetaan yrityksen johtamisen avoimuutta ja eettisyyttä. Sijoittaja voi arvioida esimerkiksi yrityksen johdon toimintatapoja, korruption torjuntaa ja osakkeenomistajien oikeuksien kunnioittamista. Esimerkkejä hallintotapakriteereistä: läpinäkyvä hallinto, reilu palkitseminen, korruption ja lahjonnan vastaiset toimet sekä omistajien vaikutusmahdollisuudet. (Finsif 2024.)

3.3 Vastuullisen sijoittamisen strategiat

Yksi vastuullisen sijoittamisen strategia on negatiivinen seulonta tai poissulkeminen, jossa sijoittajat sulkevat pois tietyt alat tai yritykset, jotka eivät täytä vastuullisuusvaatimuksia. (CFA Institute 2023, 3.) Se pohjaa aiemmin mainittuun eettiseen sijoittamiseen ja näin ollen sillä on jo vakiintuneita toimintamalleja. Prosessi on varsin yksinkertainen: sijoittaja määrittelee toiminnan, jota ei halua kannattaa taloudellisesti. (Hyrskke, Lönnroth, Savilaakso & Sievänen 2012, 67–68.) Esimerkiksi tupakkateollisuus, fossiiliset polttoaineet, aseiden valmistus tai yhtiöt, jotka rikkovat ihmisoikeuksia, ovat usein poissuljettuja sijoituksista. Tämä suojaa yhtiöitä sijoittamasta toimialoille, joilla on korkea riski ympäristö-, sosiaali- tai hallintotaparikkomuksiin. (CFA Institute 2023, 3.)

Sijoittajat voivat tehdä myös sijoituksia, joilla pyritään paitsi taloudelliseen tuottoon myös mitattavissa oleviin positiivisiin vaikutuksiin ympäristölle tai yhteiskunnalle. Tätä hybridimuotoa kutsutaan vaikuttavuussijoittamiseksi. Esimerkkejä tästä ovat sijoitukset uusiutuvaan energiaan, vihreään teknologiaan tai hankkeisiin, jotka edistävät sosiaalista hyvinvointia ja vähentävät eriarvoisuutta. (CFA Institute 2023, 19; Silvola & Landau 2019, 40.) Silvola ja Landau (2019, 40–41) mainitsevat esimerkkeinä myös vihreät joukkolainat (englanniksi *green bonds*). Vaikuttavuussijoittamisen merkitys ei ole rahallisesti vielä kovin suuri, mutta se on kasvanut vuosi vuodelta. Vaikuttavuuden mittaamiseen ei ole vielä olemassa valmista standardoitua mallia, ja vaikuttavuussijoittamisen menetelmät ovat vasta muotoutumassa. Vaikuttavuussijoitus tarvitsee siis vielä lisää ta-pauskohtaisia selvityksiä. (Silvola & Landau 2019, 41.)

Sijoittajat voivat käyttää omistajavaltaansa vaikuttaakseen sijoituskohteisiin ja edistääkseen vastuullista liiketoimintaa. Tämä voi tarkoittaa osallistumista yhtiökokouksiin, tekemällä omia esityksiä vastuullisuuteen liittyen sekä keskustelujen käymistä yritysjohtajien kanssa. Eläkeyhtiöt voivat esimerkiksi painostaa yrityksiä parantamaan esimerkiksi ympäristöystävällisyyttään tai työolojaan. (Silvola & Landau 2019, 47–49; Hyske, Lönnroth, Savilaakso & Sievänen 2012, 81.) Eri toimijoiden välistä yhteistyötä ovat helpottaneet esimerkiksi erilaiset vastuullisen sijoittamisen aloitteet. Tällaisia ovat muun muassa vastuullisen sijoittamisen forumit eli SIFit. Yksi esimerkki tällaisesta järjestäytymisestä on PRI:n Clearinghouse-aloite. Sitä voi pitää verkossa toimivana kauppapaikkana periaatteiden allekirjoittaneille. (Hyske, Lönnroth, Savilaakso & Sievänen 2012, 81.)

4 Eläkevakuutusyhtiöiden vuoden 2023 vastuullisuusraportit

4.1 Varman vastuullisuusraportti 2023

Varma kertoo raportissaan, että yhtiön yhteiskunnallisen roolin takia heillä on pitkälle tulevaisuuteen ulottuva vastuu eläkevarojen asiakkaiden ja ympäristön huolehtimisesta. Heidän tavoitteensa vastuullisuuden osalta ei ole pelkästään täyttää vaadittuja kriteerejä vaan olla suunnannäyttäjänä. Varman raportissa määritellään vastuullinen liiketoiminta eläkevaroista sekä eläkkeiden maksamisesta huolehtimiseksi, vastuulliseksi sijoittamiseksi sekä kestävän työelämän edistämiseksi. (Varma 2024b. 20–21.)

Vuoden 2021 olennaisuusarvioinnissa Varma on toteuttanut kattavan sidosryhmiä koskeneen kyselytutkimuksen ja johtoryhmän työpajan, jossa havaittiin Varman keskeisiä teemoja ja niiden vaikutuksia vastuullisuuteen. Tärkeiksi teemoiksi raportissa mainittiin esimerkiksi luonnon monimuotoisuus, ihmisoikeudet ja työkyvyn edistäminen. Sidosryhmille tärkeitä teemoja olivat vakavaraisuuden turvaaminen ja sujuva eläketurva. Yleisesti tärkeitä teemoja raportissa olivat kustannustehokkuus, läpinäkyvyys ja yleinen luottamus eläkejärjestelmään. (Varma 2024b, 21.)

Varman raportissa (2024b, 30) kerrotaan että eettisyys ja läpinäkyvyys ohjaavat yhtiön toimintaa. Raportissa korostetaan myös työntekijöiden vastuuta. Siellä mainitaan erikseen se, että työntekijöiden tulee sekä tietää yhteiset säännöt että noudattaa niitä. Läpinäkyvällä toiminnalla yhtiö vahvistaa sidosryhmien ja asiakkaiden luottamusta Varmaan ja työeläkejärjestelmään. Tämä tapa toimia on kuvattu Varman eettisissä liiketoimintaperiaatteissa, Code of Conductissa. Raportissa kerrotaan myös, että Varma on sitoutunut eettisissä liiketoimintaperiaatteissa muun muassa hyvään vakuutustapaan, harmaan talouden torjumiseen, korruption ja lahjonnan estämiseen, eturistiriitatilanteiden välttämiseen, vastuulliseen ja kestäväan toimintaan sekä edistämään ihmisoikeuksia. Yhtiö on myös

sitoutunut YK:n yritystoimintaa ja ihmisoikeuksia koskevien periaatteiden mukaisesti, ja he edellyttävät samaa toimintaa myös toimitusketjultaan. (Varma 2024b, 30.)

Vuonna 2024 voimaan astuva EU:n kestävyysraportointi-direktiivi CSRD (Corporate Sustainability Reporting Directive) on tuonut Varmalle uusia kestävyysraportointivelvoitteita vuoden 2024 tilinpäätökseen. Tämä kestävyysraportointi edellyttää yhtiöiltä raportointia joka vuosi toimintakertomuksen yhteydessä. Varma käyttää raportissaan kaksoisolennaisuuden arviointia, joka tarkoittaa sitä, että analysoidaan yhtiön omasta toiminnasta ja arvoketjusta ympäristöön, ihmisiin ja yhteiskuntaan kohdistuvia vaikutuksia. Lisäksi analyysissä otetaan huomioon toimintaan aiheutuvien taloudellisten riskien ja mahdollisuuksien tunnistaminen sekä niiden merkittävyyden arvioiminen. (Varma 2024b, 22)

Raportissa kerrotaan, että varmassa on myös käytössä whistleblowing-ilmoituskanava, jossa väärinkäyttöön liittyviä ilmoituksia voi tehdä anonymisti. Tämän ilmoituskanavan taustalla on EU-direktiivi, joka liittyy rikkomusten ilmoittamiseen esimerkiksi julkisiin hankintoihin ja rahoituspalveluihin liittyvissä kysymyksissä. Ilmoituskanava on Varman työntekijöiden ja ulkoisten sidosryhmien käytettävissä. Ilmoituksia käsittelee Whistleblowing-tiimi erikseen määritellyn prosessin mukaisesti. Ilmoituskanavan kautta tehtyjä ilmoituksia vuonna 2023 oli 15 kpl. (Varma 2024b, 31)

Varma on myös sitoutunut toimimaan verolakien ja -säännösten mukaisesti. Se torjuu toimia, joilla yritetään liiketoiminnallisten tavoitteiden sijaan hankkia laittomia veroetuja. Varma ei myöskään tee aggressiivista verosuunnittelua eikä osallistu sijoitusrakenteisiin, jotka johtaisivat raportoinnin välttelyyn tai tulon tosiasiallisen edunsaajan peittelyyn. (Varma 2024b, 31)

Varman vastuullisuusohjelman lähtökohtana mainitaan liiketoiminnan läpinäkyvyys ja avoin viestintä. Läpinäkyvällä toiminnalla Varma luo luottamusta itseensä ja koko eläkevakuutusjärjestelmään. Varma on suuri talouden, sosiaalipolitiikan ja yritysmaailman vaikuttaja, joten heille on kertynyt paljon tietoa ja

osaamiskykyä liittyen tärkeisiin ja ajankohtaisiin yhteiskunnallisiin teemoihin ja heidän tavoitteenaan on käydä vuoropuhelua näistä asioista avoimesti. (Varma 2024b, 33.)

Varma haluaa olla myös viestinnän saralla suunnannäyttävä. Tämä tarkoittaa sitä, että varman työntekijät pystyisivät mahdollisimman helposti ja turvallisesti tuomaan esille näkemyksiään ja avaamaan keskusteluja tärkeistä yhteiskunnallisista asioista. Tämän tukena on käytetty digitaalisia palveluita, jotka ovat raportin mukaan täyttäneet Varman saavutettavuusvaatimukset. (Varma 2024b, 34.) Varman toiminnassa olennaisiksi teemoiksi nousi asiakkaiden oikeuksien toteutuminen, toimeentulon turvaaminen ja vastuullisen liiketoiminnan harjoittaminen. Muita vastuullisuuteen liittyviä teemoja olivat Varman vaikutus ilmastonmuutokseen ja työntekijöiden yhdenvertaisuudesta ja työoloista huolehtiminen. (Varma 2024b, 22.)

Vuonna 2023 Varma saavutti merkittävän tunnustuksen ilmastotyönsä edistämässä, kun sen päästövähennystavoitteet hyväksyttiin osaksi kansainvälistä Science Based Targets -aloitetta (SBTi). Varma oli ensimmäinen suomalainen työeläkeyhtiö ja kolmas eläkesijoittaja maailmanlaajuisesti, jolle myönnettiin tämä hyväksyntä. Kansainväliseen Science Based Targets -aloitteeseen (SBTi) osallistuvat yritykset sitoutuvat vähentämään kasvihuonekaasupäästöjään Pariisin ilmastopimuksen tavoitteiden mukaisesti. Varma on asettanut tavoitteekseen vähentää oman toimintansa piiriin kuuluvia scope 1 ja 2-päästöjä 60 prosentilla vuoteen 2030 mennessä, verrattuna vuoden 2021 tasoon. (Varma 2024b, 28.)

Aloitteeseen kuuluvat organisaatiot määrittelevät sekä lyhyen että pitkän aikavälin päästövähennystavoitteet, jotka SBTi tarkastaa ja hyväksyy. Varman nyt hyväksytyt tavoitteet ovat osa lyhyen aikavälin sitoumusta, ja yhtiö on sitoutunut määrittämään myös pitkän aikavälin päästövähennystavoitteet jatkossa. Science Based Targets -aloite on CDP:n (Carbon Disclosure Project), YK:n yritysvastuuohjelman (UN Global Compact), Maailman luonnonvarainstituutin

(WRI) sekä Maailman luonnonsäätiön (WWF) yhteisesti kehittämä kansainvälinen ilmastotoimiin ohjaava hanke. (Varma 2024b, 28.)

4.2 Ilmarisen vastuullisuusraportti 2023

Ilmarisen kestävyysohjelma, joka uudistettiin alkuvuodesta 2023, päivitettiin loppuvuonna ja hyväksyttiin yhtiön hallituksessa. Sidosryhmiltä saadun palautteen pohjalta ohjelma muotoiltiin kolmen pilarin mallin mukaiseksi. Malli sisältää alavoitteet ja mittarit, jotka liittyvät ympäristöön (E), ihmisiin ja yhteiskuntaan (S) sekä hyvään hallintotapaan (G). Näihin osa-alueisiin Ilmarinen vaikuttaa sekä suoraan omassa toiminnassaan että välillisesti sijoitustoimintansa kautta. (Ilmarinen 2024b, 9.)

Ohjelma perustuu olennaisuusanalyysiin, jonka avulla tunnistettiin yhtiön vaikutukset ympäristöön, ihmisiin, ihmisoikeuksiin, yhteiskuntaan sekä hallintokäytäntöihin. Analyysiä päivitettiin tulevia ESRS-standardeja silmällä pitäen yhteistyössä ulkopuolisen asiantuntijan kanssa, ja myös Ilmarisen vastuullisuusverkosto osallistui työn tueksi. (Ilmarinen 2024b, 9.)

Ilmarisen hallitus päättää keskeisistä vastuullisuuslinjauksista, kuten kestävyysohjelman, lahjonnan vastaisten periaatteiden ja vastuullisen sijoittamisen periaatteiden hyväksymisestä. Näihin sisältyvät ympäristöön, ihmisoikeuksiin, omistajaohjaukseen ja verotukseen liittyvät periaatteet. Hallitus on asettanut tavoitteeksi hiilineutraalin sijoitustoiminnan vuoteen 2035 mennessä. Hallituksessa on laajasti edustettuna Ilmarisen keskeisiä sidosryhmiä, kuten yritysten ja työmarkkinajärjestöjen edustajia. (Ilmarinen 2024b, 9.)

Hallitus on se taho, jolle tulee raportoida vastuullisuustyön edistyminen vuosittain. Tämä toteutuu osana vuosi- ja kestävyysraportointia. Yritysvastuu ja vastuullinen sijoittaminen sisältyvät hallinnon perehdytyskoulutukseen. Vuonna 2023 hallintoa koulutettiin kestävyysraportointidirektiivistä (CSRD) ja ESRS-

standardeista, joiden mukaisesti raportointi alkaa vuodesta 2024 alkaen. Vastuullisuuslinjausten toteuttamisesta vastaa Ilmarisen toimitusjohtaja hallituksen valtuuttamana. Häntä tukee johtoryhmä, jonka jäsenet johtavat vastuullisuus- ja kestävyystyötä omilla vastuualueillaan. (Ilmarinen 2024b, 9.)

Vuosi 2023 oli Ilmarisen vapaaehtoisen vastuullisuusverkoston ensimmäinen täysi toimintavuosi. Verkostossa toimi noin 40 työntekijää eri puolilta organisaatiota. Verkosto oli jaettu kahteen osa-alueeseen: ympäristöverkoston ja monimuotoisuusverkoston, ja osa jäsenistä osallistui molempiin. Vastuullisuusverkosto teki vastuullisuustyötä näkyväksi eri tavoin. Monimuotoisuusverkosto järjesti muun muassa monimuotoisuuspaneelin ja koulutusta monimuotoisuudesta. Lisäksi verkosto toteutti esteettömyyteen keskittyneen aamutilaisuuden. Ympäristöverkosto puolestaan teki yhteistyötä henkilöstöruokalan kanssa, minkä seurauksena kasvisruokavaihtoehdot saatiin paremmin esille. Tämä näkyi kasvisruoan menekin kasvuna vuoden 2023 aikana. Ympäristöverkosto oli lisäksi mukana vaikuttamassa Ilmarisen ilmastotavoitteiden määrittelyprosessissa. (Ilmarinen 2024b, 10.)

Ilmarisen kestävyysohjelmassa otetaan huomioon YK:n kestävän kehityksen tavoitteet (Sustainable Development Goals, SDG). Olennaisuusanalyysin pohjalta organisaatio valitsi neljä tavoitetta, joihin sen toiminta vaikuttaa eniten: ihmisarvoinen työ ja talouskasvu, eriarvoisuuden vähentäminen, ilmastoteot sekä rauha, oikeudenmukaisuus ja hyvä hallinto. (Ilmarinen 2024b, 13.)

Ilmarinen käytti pitkään osakesijoituksissaan laajoja vastuullisuus- eli ESG-vertailuindeksejä. Näiden todettiin kuitenkin olevan riittämättömiä sijoitussalkun ohjaamisessa kohti hiilineutraalisuutta vuoden 2035 loppuun mennessä asetetun tavoitteen mukaisesti. Tämän vuoksi Ilmarinen otti vuoden 2023 alusta osakesijoituksissa käyttöönsä uuden ilmastonäkökulmaa vahvemmin painottavan indeksiperheen. Ilmarinen oli mukana kehittämässä MSCI Climate Action -indeksiperhettä, jossa yritykset pisteytetään ilmastokriteerien perusteella, huomioiden samalla myös yleiset ESG-vaatimukset. Menetelmässä kunkin toimialan yritykset

asetetaan paremmuusjärjestykseen ilmastovaikutustensa perusteella. Arvioinnissa otetaan huomioon päästöintensiteetin lisäksi ilmastotavoitteet, positiiviset ilmastoratkaisut sekä ilmastoriskien hallinta. Indeksiin valitaan lukumääräisesti toimialojensa yläpuoleen sijoittuvat yhtiöt. (Ilmarinen 2024b, 20.)

Ihmisoikeuksien kunnioittaminen on olennainen osa Ilmarisen koko toimintaa. Yhtiön omassa toiminnassa tärkeimpiä ihmisoikeuskysymyksiä ovat asiakkaiden yhdenvertainen kohtelu, tietosuojat, henkilöstön asianmukainen kohtelu sekä arvoketjuun – kuten hankintojen toimitusketjuun – liittyvät ihmisoikeusvaikutukset. Sijoitustoiminnan näkökulmasta merkittävimmät ihmisoikeusvaikutukset liittyvät sijoituskohteisiin, sijoitustoiminnan yhteistyökumppaneihin sekä kiinteistösijoittamiseen ja rakennuttamiseen. (Ilmarinen 2024b, 37.)

Ilmarinen edellyttää, että sen sijoituskohteena olevat yhtiöt noudattavat kansallisen lainsäädännön lisäksi Yhdistyneiden kansakuntien Global Compact -aloitteen periaatteita sekä niihin liittyviä kansainvälisiä normeja, jotka koskevat ihmisoikeuksia, työelämän oikeuksia, ympäristönsuojelua ja korruption torjuntaa. Yhtiön oman seurannan ohella ulkopuolinen yhteistyökumppani valvoo säännöllisesti Ilmarisen suoria listattuja arvopaperisijoituksia ja raportoi havaitsemistaan normirikkomuksista sekä niiden epäilyistä. Havaitut normirikkomukset otetaan huomioon sijoituspäätöksissä. (Ilmarinen 2024b, 37.)

Mikäli sijoituskohteessa havaitaan ihmisoikeus- tai muu vastaava rikkomus, Ilmarinen pyrkii ensisijaisesti vaikuttamaan yhtiöön joko itsenäisesti tai yhdessä muiden sijoittajien kanssa, jotta yhtiö voi ruveta korjaaviin toimiin. Mikäli yhtiö ei osoita konkreettista edistystä, sijoitusta voidaan pitää salkussa vain meneillään olevan vaikuttamisprosessin ajan. Ellei vaikuttaminen tuota tulosta, Ilmarinen luopuu omistuksesta mahdollisuuksien mukaan. (Ilmarinen 2024b, 37.)

4.3 Elon vastuullisuusraportti 2023

Kuluttajat odottavat yrityksiltä yhä enemmän vastuullisuutta. Samalla työntekijät arvostavat entistä vahvemmin työn merkityksellisyyttä. Työpaikan vastuullisuus ja sen yhteiskunnallinen vaikutus ovat tärkeitä tekijöitä työntekijäkokemuksessa. Yritysvastuun ydin ei ole muuttunut. Yhä on tärkeää tunnistaa olennaiset asiat, kuunnella sidosryhmiä ja varmistaa, että vastuullisuustyö tukee sekä strategiaa että liiketoimintaa. Sääntelyn tuntemus on keskeistä, ja vastuullisuusnäkökulmat sekä riskien arviointi tulisi sisällyttää osaksi strategiaprosessia. Vuonna 2023 Elo laati uuden vastuullisuusohjelman, jonka painopisteet – vastuullinen vakuuttaminen, inhimillisen työelämän rakentaminen ja tulevaisuuteen sijoittaminen – kokoavat Elon toiminnan keskeiset teemat ja ovat tiiviisti yhteydessä sen strategiaan. Näiden painopisteiden kautta Elo kehittää vastuullisuustyötään jatkuvasti. (Elo 2023, 5.)

Vastuullisuusohjelman perustana käytettiin vuonna 2020 toteutettua olennaisuusanalyysiä. Olennaisuusanalyysissä oli mukana henkilöstö, yrityspäätäjät sekä muut sidosryhmät. Se koostui määrällisestä kyselytutkimuksesta sekä laadullisista haastatteluista. Olennaisuusarvion sidosryhmätutkimus toteutettiin sähköisellä kyselylomakkeella ja täydentävillä puhelinhaastatteluilla. Kyselyyn vastasi yhteensä 662 henkilöä. Analyysin yhteenvedon mukaan vastuullisuuden kannalta tärkeintä on työeläkeyhtiön perustehtävän hoitaminen. Vakavaraisuuden turvaaminen ja sujuva eläkepäätösten tekeminen nousivat merkittävimiksi asioiksi. Vastaajien mukaan olennaisia olivat myös työelämään ja sosiaaliseen vastuuseen liittyvät teemat. Lisäksi esiin nousivat vastuullisuusviestintä ja avoimuus. (Elo 2023, 8.)

Vuoden 2024 vastuullisuusraportointi tulee muuttumaan CSRD- eli kestävyysraportointidirektiivin mukaiseksi. Elossa valmisteltiin vuoden 2024 raportoinnin muutokseen työskentelemällä syksyn aikana nykyisen raportoinnin ja standardien välistä vertailua (gap-analyysiä) sekä arvoketjun kuvausta useissa työpaikoissa. Osana raportoinnin kehittämistä vuoden 2023 vastuullisuusraportti esivarmennettiin. (Elo 2023, 5.) Strategian mukainen visio on, että yrityksestä tulee

vetovoimaisin eläkeyhtiö vuoteen 2025 mennessä, ja sen missio on luoda elämänmittaista turvaa. Arvot ovat avoimuus, aktiivisuus ja sitoutuneisuus. Tavoitteet visiota kohti saavutetaan viiden strategisen avaintavoitteen avulla, jotka ovat riittävä vakavaraisuus, erinomainen henkilöstökokemus, työkykypalvelujen edelläkävijyys, vahva suorituskyky palveluissa sekä asiakaskeskeisyys ja kasvu. (Elo 2023, 7.)

Säännöllisten henkilöstökyselyiden ja -pulssien avulla kuunnellaan henkilöstön kokemusta ja mitataan johtamisen laatua. Sidosryhmätyössä valmistauduttiin vuoden 2024 alusta voimaan astuvan kansallisen avoimuusrekisterin käyttöön-ottoon. Avoimuusrekisteri pyrkii edistämään läpinäkyvyyttä päätöksenteossa, torjumaan epäasiallisena pidettyä vaikuttamista sekä vahvistaa kansalaisten luottamusta demokratiaan sekä valtionhallintoon. Valtiontalouden tarkastusvirastolla (VTV) on julkinen rekisteri, johon ilmoitetaan esimerkiksi eduskuntaan ja ministeriöihin kohdistuvan yritysten vaikuttamistoiminnan. Tällaista vaikuttamistoimintaa on esimerkiksi sellainen yhteydenpito, jolla pyritään saamaan omaa etua tai tavoitteiden toteuttamista poliittisessa päätöksenteossa. (Elo 2023, 13.)

Elon toiminnan taustalla on useita tahoja, kuten yrittäjät, työnantajat, vakuutetut sekä eläkeasiain neuvottelukunnat. Neuvottelukuntien tärkein rooli on antaa palautetta toiminnasta, joka tukee kehitystyötä. Lisäksi käydään keskustelua toimialan ajankohtaisista kysymyksistä. Asiantuntijat osallistuvat alan kehittämistä edistäviin elimiin, kuten Työeläkevakuuttajat Tela ry:n (Tela), Finanssiala ry:n (FA) ja Eläketurvakeskuksen (ETK) työryhmiin. Työryhmät voivat olla joko pysyviä tai vaihtuvia. Elon asiantuntijat antavat myös lausuntoja viranomaisille valmistelussa olevista asioista. Työryhmien lisäksi Elon organisaatio on jäsenenä muun muassa Tela ry:ssä ja Finanssiala ry:ssä. Jäsenmaksut, joita maksettiin, olivat Telalle 474 800 euroa ja Finanssialalle 306 000 euroa. Elolaisten osaaamista hyödynnetään aktiivisesti ja sitä kehitetään jatkuvassa vuorovaikutuksessa sidosryhmien kanssa. Elo listaa raportissaan yhteistyökumppaninsa, joihin kuuluvat esimerkiksi perinteiset työeläkevakuutusyhtiöiden kumppanit kuten oman henkilöstönsä ja asiakkaansa, työmarkkinajärjestöt, viranomaiset sekä

työeläkealan yhteistyö- ja edunvalvontajärjestöt. Sen lisäksi Elo nimittää yhteistyökumppaneikseen myös muita yhteiskunnallisia toimijoita kuten koulut ja oppilaitoksen sekä median. (Elo 2023, 13.)

Elo osallistuu säännöllisesti T-median tekemään Finanssialan Luottamus & Maine -tutkimukseen. Tutkimuksessa kartoitetaan Suomessa toimivien finanssialan organisaatioiden ja koko toimialan mainetta suuremman yleisön keskuudessa. Tämä tutkimus on myös yksi Elon keskeisistä avainmittareista. Joulukuun tutkimuksessa Elo sai kokonaismaineessa yleisarvosanaksi 3.27, asteikon ollessa 1–5. Tulos parani edellisvuodesta (+0.3). Tavoitteena oli ylittää alan keskiarvo. Tutkimustulokset käydään läpi Elon johtoryhmässä. (Elo 2023, 13.)

4.4 Veritaksen vastuullisuusraportti 2023

Veritas ottaa sijoitustoiminnassaan laajasti huomioon ympäristöön, yhteiskuntaan ja hyvään hallintotapaan liittyvät näkökulmat taloudellisten tekijöiden rinnalla. Vastuullinen sijoittaminen on tärkeä tavoite pitkän aikavälin sijoittajana, sillä tehdyt sijoituspäätökset vaikuttavat sijoituskohteiden toimintaedellytyksiin. Veritas uskoo, että vastuullisuuskysymykset voivat ajan myötä vaikuttaa sijoitusten tuottoon eri yrityksissä, sektoreilla, alueilla ja omaisuusluokissa. (Veritas 2023.)

Veritas haluaa sijoitustoiminnassaan tunnistaa riskejä ja tuottomahdollisuuksia kokonaisvaltaisesti, vastuullisuusnäkökulman ollessa yksi osa tätä tarkastelua. Vastuullisen sijoittamisen avulla Veritas pyrkii turvaamaan sijoitusten tuotot pitkällä aikavälillä sekä varmistamaan riskien ja mahdollisuuksien huomioimisen mahdollisimman laajasti päätöksissään. Lisäksi Veritas kantaa yhteiskunnallisena toimijana vastuunsa kestäväen kehityksen edistämisestä yhteiskunnassa. (Veritas 2023.)

Veritas korostaa vastuullisuuteen liittyen erityisesti vastuullisen sijoittamisen periaatteita, sijoitusten ilmastopolitiikkaa sekä omistajaohjauksen periaatteita. Tämän lisäksi Veritas on allekirjoittanut YK:n vastuullisen sijoittamisen periaatteet (PRI, Principles of Responsible Investment) ja raportoi sijoitustoimintansa vastuullisuudesta PRI:lle vuosittain. Veritas on ollut PRI-allekirjoittaja vuodesta 2012 lähtien. (Veritas 2023.)

Vastuullinen sijoittaminen merkitsee Veritakselle vastuun ottamista, ja siksi aktiivinen omistaminen on keskeisessä roolissa. Sijoittajana Veritas pyrkii puuttumaan olennaisiin vastuullisuuskysymyksiin sijoituskohteissaan sen sijaan, että se luopuisi ongelmatilanteista ja siirtäisi ongelman muiden ratkaistavaksi. Reaallimaailman vaikutuksia ei saavuteta irtautumalla sijoituskohteista. Veritas käy vuoropuhelua yritysten ja varainhoitajien kanssa, äänestää yhtiökokouksissa ja osallistuu sijoittajien yhteistyöaloitteisiin, joissa muun muassa kannustetaan yrityksiä ilmastomuutoksen torjuntaan. Lisäksi Veritas kiinnittää huomiota siihen, että sijoituskohteet noudattavat kansainvälisiä normeja. (Veritas 2023.)

Veritas mainitsee raportissaan Agenda 2030:n, eli YK:n kestävän kehityksen tavoitteet. Agenda 2030 korostaa maailmanlaajuisista kestävästä kehityksestä, joka ottaa huomioon ihmisoikeudet sekä ihmisten hyvinvoinnin, taloudellisen vaurauden, ja ympäristön sekä yhteiskuntien vakaan suhteen. Lisäksi tavoitteena on äärimmäisen köyhyyden poistaminen kaikissa sen muodoissa. Veritas voi omalla toiminnallaan vaikuttaa näiden tavoitteiden toteutumiseen, tukea niiden edistymistä ja edistää kestävästä kehityksestä eri tavoin. Veritas on tunnistanut neljä erityisesti sen toimintaan keskeisesti liittyvää kestävästä kehityksestä tavoitetta. (Veritas 2023.)

Agenda 2030 tavoitteista Veritas on nimennyt kolmannen tavoitteen itselleen merkitykselliseksi. Siihen kuuluu terveellisen elämän sekä hyvinvoinnin takaaminen kaiken ikäisille. Veritas korostaa tiedon tarjoamista työkykyriskeihin liittyen sekä työkaluja työkyvyn johtamiseen. Organisaatiossa tehdään jatkuvasti työtä hyvän työntekijäkokemuksen varmistamiseksi. Henkilöstöstä pidetään

huolta tarjoamalla muun muassa kattava työterveyshuolto, tasa-arvoiset perhevapaat, virike- ja hyvinvointiedut sekä joustoa erilaisiin työelämän vaiheisiin. Näiden toimien avulla Veritas edistää työntekijöidensä henkistä terveyttä ja kokonaisvaltaista hyvinvointia. (Veritas 2023.)

YK:n Agenda 2030:ssa kahdeksas tavoite liittyy kestäväan talouskasvuun. Tässä tavoitteessa on mainittu myös täysi ja tuottava työllisyys sekä säälliset, laadukkaat ja turvalliset työpaikat. Tässä kohdassa on mainittu myös Veritaksen oma asema vastuullisena työnantajana. Organisaatiossa tarkastellaan säännöllisesti henkilöstön palkkoja, jotta varmistetaan selittämättömien palkkaerojen puuttuminen. Veritas ylläpitää talouskasvua ja pyrkii siihen yhä kestävämmillä toimintatavoilla. Päätöksenteossa huomioidaan myös ympäristönäkökulmat. (Veritas 2023.)

Tavoite 11 keskittyy turvallisiin sekä kestäviin kaupunkeihin ja asuinyhdyskuntiin. Veritas on maininnut 11. tavoitteessaan turvalliset sekä kestävät kaupungit. Kiinteistösijoittajana Veritas edistää kestävien kaupunkien ja asuinyhdyskuntien kehitystä suunnittelemalla ja rakentamalla vastuullisia kiinteistöjä. Veritas on luonut rakentamisen vastuullisuusohjeen, jonka noudattamista edellytetään kaikilta projekteihin osallistuvilta urakoitsijoilta ja yhteistyökumppaneilta. Ympäristövaikutukset otetaan huomioon jo rakennusvaiheessa muun muassa päästömittausten, jätteiden lajittelun ja kierrätyksen, energiatehokkuuden ja materiaallivalintojen osalta. Veritas on liittynyt kiinteistöalan energiatehokkuussopimukseen ja on asettanut ilmastotavoitteet kiinteistösijoituksilleen. (Veritas 2023.)

Agenda 2030:n 13. tavoite liittyy erityisesti ilmastonmuutoksen torjuntaan. Veritas on nostanut tämän tavoitteen esille omassa raportissaan. Se pyrkii pienentämään ilmasto- ja ympäristövaikutuksiaan. Veritas seuraa sijoitussalkkunsaa ilmastovaikutuksia ja vähentää sen hiili-intensiteettiä. Yksi Veritaksen tavoitteista on hiilineutraali sijoitussalkku vuoteen 2035 mennessä. Veritas pyrkii myös siihen, että pitkällä aikavälillä sijoitukset olisivat linjassa Pariisin ilmastopöytäkirjan kanssa. Vuonna 2023 Veritas saavutti merkittävän välitavoitteen, kun kaikki

sen kiinteistöt alkoivat käyttää uusiutuvaa energiaa. Tämän seurauksena päästöjen määrä ja niistä aiheutuvat negatiiviset ilmastovaikutukset vähenivät. Veritas on myös mukana CDP-järjestön Non-Disclosure Campaign -aloitteessa, jonka myötä se kannustaa yrityksiä raportoimaan ilmastonmuutoksen vaikutuksista. Veritas lisää henkilöstönsä tietämystä toimintansa ilmasto- ja ympäristövaikutuksista sisäisen viestinnän keinoin. Lisäksi Veritas on arvioinut ilmastonmuutoksen aiheuttamia riskejä ja vaikutuksia toimintaansa, jotta se pystyy varautumaan niihin. (Veritas 2023.)

5 Analyysi

5.1 Vastuullisuus: Ulkoapäin tuleva vaatimus vai sisältäpäin nouseva kilpailuetu

Raporteissa vastuullisuus näyttäytyi monin eri tavoin. Valitsin analyysin lähtökohdaksi sen, miten eläkevakuutusyhtiöiden ja vastuullisuuden välinen suhde vaihtelee raportin erilaisissa kohdissa. Raporteissa kuva vastuullisuudesta muodostettiin osittain ulkopuolelta tulevana vaatimuksina, mutta toisaalta myös työeläkevastuuyhtiöitä hyödyntävänä kilpailuetuna. Raporteissa vaihteli se, kuvattiinko vastuullisuutta yhtiön omana toimintana vai ulkopuolelta tulevana säädöstelynä.

Olen koostanut analyysin sen mukaan, mikä yhtiön suhde vastuullisuuteen on: nähdäänkö vastuullisuus ulkopuolelta tulevana vaatimuksena vai yhtiön omana kilpailuetuna. Ensimmäisessä alaluvussa käyn läpi sen, miten raporteissa kuvataan ulkopuolelta tulevia vastuullisuuden säädöksiä ja direktiivejä. Toisessa alaluvussa esittelen puolestaan vastuullisuuteen liittyviä mittareita. Kolmannessa alaluvussa nostan esille sekä raporteissa mainitut yhtiöiden tavoitteet tulevaisuutta varten että jo aiemmin määritetyt tavoitteet ja niiden toteutumisen. Neljännessä alaluvussa käsittelen sitä, miten raporteissa puhutaan vastuullisuuteen liittyvistä yhtiöiden sidosryhmistä, yhteistyökumppaneista sekä toimitusketjuista. Alaluvut etenevät vastuullisuuden ulkoisesta (esimerkiksi Euroopan unionin) direktiivien kautta muotoutuneesta merkityksestä kohti yhtiöiden omaa toimijuutta ja näkökulmaa.

5.2 Vastuullisuuden ulkopuoliset vaatimukset

Vastuullisuus on aiheena ajankohtainen ja sitä säädellään monenlaisilla tavoilla. Tällaisia tapoja ovat esimerkiksi erilaiset säädökset ja lait, jotka velvoittavat yrityksiä sekä yhtiöitä. Nämä säädökset nousevat esille myös kaikkien eläkevakuutusyhtiöiden raporteissa. Vastuullisuuden alalla lainsäädäntö on vielä muotoutumassa, ja sen vuoksi säädökset voivat muuttua nopeallakin tahdilla. Yksi

esimerkki tällaisesta muutoksesta on Euroopan unionin CSRD-direktiivi (*Corporate Sustainability Reporting Directive*), jota muutettiin vuoden 2025 keväällä. Aiemmin direktiivin oli tarkoitus velvoittaa kaikkia yrityksiä, mutta helmikuussa 2025 tätä muutettiin siten, että velvoite koskeekin vain sellaisia yrityksiä, joissa on yli tuhat työntekijää. (European Commission 2025.) Nämä muutokset vaativat yhtiöiltä reaktiovalmiutta ja ajankohtaisen tiedon seurantaa.

Tämä näkökulma tekee vastuullisuudesta yrityksiä ja yhtiöitä velvoittavan asian. Se ei ole vapaaehtoinen tai yhtiön itse päätettävissä oleva asia, vaan ulkopuolelta tuleva määräys. Tässä näkökulmassa vastuullisuus ja siihen liittyvät toimet myös määritellään ulkopuolelta.

Koska eläketurvan hoitaminen on osa lakisääteistä sosiaaliturvaa, oikein ja säännösten mukaan toimiminen ja avoimuus ovat keskeisiä lähtökohtia toiminnallemme (Ilmarinen 2024b, 64).

Tässä Ilmarisen raportista peräisin olevasta sitaatista tulee esille se, miten eläkevakuutusyhtiöt viittaavat raporteissaan lainsäädäntöön. Lainsäädäntö voidaan nähdä tässä yhteydessä ikään kuin peruspilarina eläkevakuutusyhtiön toiminnalle. Tässä yhteydessä Ilmarisen sitaatissa viitataan nimenomaan suomalaisen lainsäädäntöön ja sosiaaliturvaan. Osa raporteissa mainituista säädöksistä viittaavat kuitenkin myös kansallisen lainsäädännön ja hallinnon ulkopuolisiin toimijoihin ja heidän määritelmiinsä:

Vuonna 2024 voimaan astuva EU:n kestävyysraportointi-direktiivi CSRD (*Corporate Sustainability Reporting Directive*) tuo uudenlaisia kestävyysraportointivelvoitteita Varmalle vuoden 2024 tilinpäätökseen (Varma 2024b, 22).

Säädöksistä, direktiiveistä sekä laeista puhuttaessa nousee raporteissa esille nimenomaan niiden velvoittava olemus. Varma ottaa esimerkiksi Euroopan unionin direktiivistä puhuttaessa selvästi esille tämän näkökulman. Tässä näkyy selkeästi se, miten eläkevakuutusyhtiöiden vastuullisuutta säädetään ja määritellään ulkopuolelta. Euroopan unioniin viitattaessa on myös hyvä ottaa huomioon, miten suurta aluetta sen määrittämät direktiivit koskevat. Ei puhuta enää

pelkästään kansallisesta tasosta, vaan kansainvälisestä säädöksestä, joka vaikuttaa useassa eri maassa.

Vuoden 2023 aikana aloitimme valmistautumisen tulevaan EU:n kestävyysraportointidirektiivin (CSRD) mukaiseen raportointiin, joka koskee Veritasta tilikaudesta 2025 eteenpäin. Kestävyysraportointidirektiivin mukainen raportointi on laaja kokonaisuus, johon valmistautuminen tulee vaatimaan paljon aikaa ja resursseja, ja jolla on kauaskantoisia vaikutuksia yrityksiin. (Veritas 2023.)

Veritaksen raportissa oleva sitaatti osoittaa sen, että säädökset, lait ja direktiivit vaativat yhtiöiltä aikaa ja resursseja. Niistä ei siis ole suoranaista hyötyä yrityksille esimerkiksi kilpailukyvyn näkökulmasta, vaan ne päinvastoin ohjaavat yrityksen toimintaa vaatimusten kautta. Ne ovat ulkopuolelta tulevia sääntöjä siitä, miten yhtiöiden tulee valvoa ja raportoida vastuullisuutta. Toimijuuden kannalta, yhtiöiden tehtäväksi jää siis määräysten toteuttaminen.

TCFD-raportointisuositukset (Task Force on Climate-related Financial Disclosures) on luotu yrityksille ja sijoittajille ilmastonmuutoksen aiheuttamien taloudellisten vaikutusten arviointia ja raportointia varten. Yhtiön tulee kuvata, miten ilmastoasiat on huomioitu sen hallinnossa, strategiassa ja riskienhallinnassa sekä millaisia tavoitteita ja mittareita yhtiöllä on käytössä. (Elo 2023, 36.)

Tässä yhteydessä sitaatissa puhutaan vastuullisuusraportointia koskevasta ohjenuorasta, joka antaa yrityksille työkalut seurata ja raportoida vastuullisuuteen liittyviä toimintoja.

Raporteissa viitataan siis sekä kansallisiin että kansainvälisiin ohjeisiin ja säädöksiin. Yhteistä näille kaikille ohjeille ja säädöksille on yhtiön oma toimijuus vastuullisuuden osalta: se on tässä yhteydessä hyvin heikko. Yhtiöllä ei ole tämän näkökulman osalta mahdollisuutta vaikuttaa siihen, millaiseksi vastuullisuus ja siihen liittyvät toimet määritellään. Säädökset, lait ja direktiivit eivät ole kuitenkaan ainoita vastuullisuuteen liittyviä asioita raporteissa. Seuraavaksi tarkastelen sitä, miten raporteissa käsitellään erilaisia vastuullisuuteen liittyviä mittareita ja miten yhtiöiden toimijuus niiden valossa näyttäytyy.

5.3 Vastuullisuuden mittarit raporteissa

Eläkevakuutusyhtiöiden raporteissa nousee esille lukuisia vastuullisuuteen liittyviä mittareita. Lainsäädännön osalta myös mittareita kehitetään ja muutetaan jatkuvasti. Sen vuoksi yhtiöidenkin on pysyttävä kehityksessä mukana ja edistettävä omaa toimintaansa ja raportointiaan säännöllisesti. Tässä osiossa tarkastelen sitä, miten eläkevakuutusyhtiöt mahdollisesti poikkeavat toisistaan mittareiden osalta. Tuon esille myös sen, millaisia yhtäläisyyksiä mittareissa on.

Raportoimme mittareista, joiden käyttöä TNFD on suositellut yksinomaan finanssitoimialan yhtiöille (the core dependency and impact disclosure metrics for financial institutions (Varma 2024b, 70).

Varman raportin sitaatista nousee esille mielenkiintoinen näkökulma nimenomaan raporteissa käytettyihin mittareihin liittyen. Mittarit on valittu ulkoisen TNFD:n suositusten pohjalta. Yhtiö ei ole siis tehnyt valintaa täysin itsenäisesti, vaan ne ovat tukeutuneet valintaprosessissa oman päätännän lisäksi myös muiden näkemyksiin vastuullisuuden mittaamisesta. Tämä muistuttaa siis osaltaan jonkin verran aiemman alaluvun säädöksiä. Toisaalta mittareiden osalta nousee esille myös se, että kyse on suosituksista eikä suoranaista laeista, joita yhtiöt on pakotettu noudattamaan.

Raporteissa on nostettavissa esille useita sellaisia mittareita, jotka löytyvät kaikkien eläkevakuutusyhtiöiden raporteissa. Yhteisiä mittareita ovat muun muassa hiilijalanjälki, PRI-arviointi sekä eläkevakuutusyritysten toiminnan kannalta erittäin olennainen käsittelyaikaindeksi, joka kuvaa sitä, kuinka nopeasti vakuutus päätöksiä käsitellään yhtiössä keskimäärin. Lisäksi yksi kaikkien eläkevakuutusyhtiöiden käyttämä mittari on asiakastyytyväisyyttä mittaava NPS-mittari. Yhteisen mittarit tuovat osaltaan esille sen, että mittareiden osalta vastuullisuus on osittain ulkopuolisten määrittämää. Ne kuvaavat sitä, mitä mitataan, kun mitataan vastuullisuutta. Aiemmin mainitut suositukset antavat yhtiöille tähän ohjeet.

Mittareissa on myös eroavaisuuksia. Esimerkiksi Implied Temperature Rise (ITR) -mittari on raporteissa käytössä vain Elolla ja Varmalla. Mittareiden väliset

erot osoittavat osaltaan sen, että yrityksillä on osittain päätäntävaltaa siihen, mitä mittareita he käyttävät raporteissaan.

Laadimme vastuullisuusohjelmaan liittyvät mittarit ohjelman painopisteiden mukaisesti, ja ne ovat osin perusliiketoimintamme mittareita. Vastuullisuus on jatkuvan kehityksen alue ja tulevan kestävyysraportoinnin myötä myös mittarit kehittyvät ja osin vaihtuvat. (Elo 2023, 9.)

Vuonna 2024 pyrimme myös laatimaan ensimmäisen tarkemman omaisuusluokkakohtaisen luonnon monimuotoisuus -tiekartan, jossa asetamme välitavoitteet, toimet tavoitteiden saavuttamiseksi sekä seurattavat mittarit (Ilmarinen 2024b, 29.)

Olemme valinneet mittarit, joilla seuraamme tavoitteidemme edistymistä ja toteutumista (Veritas 2023).

Mittareiden osalta vastuullisuusraporteissa näkyy siis se, että vaikka eläkevaakuutusyhtiöt jakavat samoja periaatteita ja lähtökohtia vastuullisuuteen liittyen, heillä on työkalujen ja mittareiden osalta myös jonkin verran eroavaisuuksia. Tämä osoittaa sen, että yhteisistä piirteistä huolimatta, myös yhtiöillä on tämän aihealueen suhteen myös omaa päätäntävaltaa. Toimijuus on siis jonkin verran aktiivisempaa kuin direktiivien, lakien ja säädösten osalta, sillä ne koskettavat yhtä lailla kaikkia. Mittarit tulevat suurimmaksi osaksi yhtiöiden ulkopuolelta, mutta raporttien perusteella vaikuttaa siltä, että he voivat valita ainakin osittain, millä mittareilla haluavat omaa vastuullisuuttansa mitata. Mittarien lisäksi yhtiöt kuvaavat omia toimiaan myös muilla tavoin, esimerkiksi omien tavoitteiden ja saavutusten kautta. Seuraavassa luvussa perehdyn tarkemmin yhtiöiden asettamiin omiin tavoitteisiin ja saavutuksiin, sekä niiden esittelyyn raporteissa.

5.4 Vastuullisuuteen liittyvät tavoitteet ja saavutukset

Raporteissa tuodaan esille se, mitkä yritysten vastuullisuuteen liittyvät tavoitteet ovat tulevaisuudelle. Niissä peilataan myös, mitkä tavoitteista ovat onnistuneet ja kuinka hyvin. Tässä kategoriassa nousee esille esimerkiksi Dawkinsin (2004, 109) mainitsema mainekysymys. Tavoitteet ja saavutukset ovat edellisen luvun

mittareista askel kohti yrityksen omaa päätäntävaltaa ja toimijuutta, sillä yritykset valitsevat itse, millaisia tavoitteita he asettavat.

Tavoitteiden osalta eläkevakuutusyhtiöt nimeävät raporteissa omat tavoitteensa tulevaisuuden varalle, mutta myös nimeävät omat saavutuksensa. Tavoitteista muodostuu yritysten välille eräänlainen kilpailu. Tämä korostuu entisestään, kun eläkevakuutusyhtiöt alkavat listaamaan omia saavutuksiaan ja voittojaan konkreettisissa kilpailuissa. Vastuullisuutta kuvataankin raporteissa myös kilpailuvaltina. Työeläkevakuutusyhtiöt kilpailevat sertifikaateista ja erilaisista sijoituksista, ja raporteissa nämä tuodaan myös esille. Esimerkiksi Elo on nostanut raportissaan esille oman EcoVadis-sertifiointiluokituksensa. Elolla on sertifikaatin hopeataso. (Elo 2023, 9.) Raporteissa pyritäänkin korostamaan nimenomaan onnistumisia ja heikompaa menestystä ei juurikaan tuoda esille.

Olimme ensimmäinen tavoitteet asettanut eläkeyhtiö Suomessa ja kolmas maailmassa (Varma 2024b, 6).

Vastuullisuuden osalta Varman raportista otettu sitaatti osoittaa, kuinka olennainen asia vastuullisuuden tavoitteet eläkevakuutusyhtiöille on. Merkittävää ei ole ainoastaan se, kuinka hyvin tavoitteet saavutetaan, vaan myös se, kuka on ollut vastuullisuuden toimissa ensimmäinen ja nopein.

Vuonna 2023 kauppakeskustemme vastuullisuustyö sai myös ulkopuolista tunnustusta: Jumbo-Flamingon uusi vastuullisuusohjelma palkittiin kunniamaininnalla Vuoden kauppakeskusteko –kilpailun Vastuullisuus-sarjassa. Kauppakeskus Sello puolestaan saavutti jo kolmannen kerran peräkkäin korkeimman LEED EB Platinum -tason ympäristöluokituksen. (Elo 2023, 31.)

Kilometrikisa on Pyöräilykuntien verkoston järjestämä leikkimielinen kilpailu. Tänä vuonna joukkueemme polki noin 90 aktiivisen polkijan voimin yli 55 000 kilometriä. Säästimme polttoainetta laskennallisesti yli 3 900 litraa ja hiilidioksidipäästöjä yli 9 700 kiloa. Jatkoimme polkemista vuoden 2024 Talvikilometrikisassa. (Ilmarinen 2024b, 52.)

Veritas sijoittui Oikotien Vastuullinen työpaikka -kilpailussa toiseksi pienten ja keskisuurten organisaatioiden sarjassa (Veritas 2023).

Tavoitteet tuovat jo omalta osaltaan esille sitä, miten eläkevakuutusyhtiöt pyrkivät tuomaan esille omaa toimintaansa vastuullisuuden saralla. Kilpailujen lisäksi eläkevakuutusyhtiöt tuovat esille myös yhteistyön erilaisten toimijoiden kanssa. Seuraavassa osassa esittelenkin sen, miten eläkevakuutusyhtiöt puhuvat yhteistyöstä raporteissa muiden kanssa.

5.5 Vastuullisuus yhteisenä toimintana

Vastuullisuutta ei käsitellä raporteissa vain vastuuna ja ulkopuolelta tulevina velvoitteina. Kuten Juutinen (2016, 28–29) toi esille, yritysvastuuseen kuuluu olennaisesti sidosryhmien odotuksiin vastaaminen. Sidosryhmät ovatkin tärkeässä osassa myös eläkevakuutusyhtiöiden raporteissa. Tämä näkökulma onkin aiemmin jo nimetty sidosryhmänäkökuilmaksi, jossa vastuullisuus jaetaan osioihin. Nämä osiot voivat olla esimerkiksi vastuullisuus omistajia ja rahoittajia kohtaan tai vastuullisuudeksi asiakkaita tai yrityksen omaa henkilöstöä kohtaan. Olennaista on tärkeiden sidosryhmien tunnistaminen ja heidän odotuksiinsa vastaaminen. Heille kohdistuvia haittoja pyritään minimoimaan ja hyötyjä puolestaan maksimoimaan. (Juutinen 2016, 30.) Eläkevakuutusyhtiöiden raporteissa onkin nimetty osittain samoja sidosryhmiä. Näitä ovat esimerkiksi asiakkaat ja työntekijät. Toisaalta eläkevakuutusyhtiöt myös erottuvat raporteissa toisistaan erilaisien kampanjoiden ja yhteistyökumppaneiden muodossa.

Myös tässä osiossa yhtiön maine nousee tärkeäksi seikaksi. Kuten aiemmassa alaluvussa, myös kilpailukyky näkökulma nousee sidosryhmien kohdalla esille. Kilpailuun kuuluu olennaisesti myös erilaiset kampanjat ja yhteistyö erilaisten ihmisoikeuksiin ja ympäristönsuojeluun kuuluvien järjestöjen välillä. Tässä teemassa eläkevakuutusyhtiöiden omat valinnat sekä päätäntävalta korostuvat.

Olimme mukana CDP:n Non-disclosure –kampanjassa kannustamassa yrityksiä raportoimaan ilmastonmuutokseen, vesivaroihin ja metsäkatoon liittyvistä riskeistä ja niiden hallinnoinnista sekä Science Based Target Initiative –kampanjassa kannustamassa yrityksiä asettamaan tieteeseen perustuvat päästövähennystavoitteet. (Elo 2023, 27.)

Aiemmassa aluvussa mainitsin siitä, miten eläkevakuutusyhtiöt kuvaavat vastuullisuutta kilpailuetuna. Sama näkökulma vastuullisuuteen näkyy myös yhteistyökumppaneiden osalta. Kun vastuullisuudesta muodostuu kilpailuetu, työeläkevakuutusyhtiöt alkavat korostaa omia yhteistöitään ja kampanjoitaan. Yhteistä kaikille raporteille on se, että yhtiö pyritään esittämään mahdollisimman aktiivisena ja osallistuvana toimijana. Kuluttajille halutaan raporteissa luoda kuva siitä, miten paljon yhtiöt pyrkivät vaikuttamaan yhteiskuntaan. Yhteistyökumppaneihin kuuluvat esimerkiksi Invalidiliitto (Ilmarinen), Helsinki Pride (Varma) ja WWF Suomi (Veritas).

Yksi esimerkki tästä on Varman raportissa mainittu *Global Investor Statement to Governments on the Climate Crisis*.

Allekirjoitimme syyskuussa 2022 globaalin ilmastonmuutoksen vastaisen yhteisvetoomuksen. Vetoamuksen (2022 Global Investor Statement to Governments on the Climate Crisis) tarkoituksena on vaikuttaa valtioiden poliittisiin päätöksentekijöihin, jotta he mm. tukisivat ilmastonmuutoksen vastaista toimintaa ja kannustaisivat investointeja esimerkiksi puhtaaseen teknologiaan ja ympäristöystävälliseen infrastruktuuriin. (Varma 2024b, 69.)

Toisin kuin ensimmäisessä aluvussa, jossa poliitikot asettavat yhtiöille ja yrityksille standardeja lakien ja direktiivien muodossa, tällaisessa aloitteessa yhtiö itse on esittämässä vaatimuksia. Vastuullisuuden voi siis katsoa ikään kuin kiertävän eri toimijoiden esittämien vaatimusten muodossa toimijalta toiselle.

Olemme sitoutuneet toimimaan YK:n yritystoimintaa ja ihmisoikeuksia koskevien periaatteiden mukaisesti ja edellytämme samaa toimitusketjultamme. (Varma 2024b, 30.)

Vaikuttaminen ja yrityksen oma aktiivinen rooli näkyy myös siinä, miten raporteissa korostetaan yrityksen määräämiä velvoitteita omille toimitusketjuilleen. Toisin kuin ensimmäisessä aluvussa, jossa velvoitteet tulivat ulkopuolelta, nyt eläkevakuutusyhtiö nousee rooliin, jolla on mahdollisuus vaikuttaa muiden toimintaan ja asettaa ehtoja. Tällöin eläkevakuutusyhtiöt nousevat asemaan, jossa pystytään myös määrittelemään vastuullisuutta ja siihen liittyviä toimia muille.

6 Johtopäätökset

Työeläkevakuutusyhtiöiden raporteissa näkökulma vastuullisuuteen vaihtelee. Toisaalta vastuullisuus koetaan kilpailuetuna, johon yhtiö itse voi omilla toimillaan ja valinnoillaan vaikuttaa. Toisaalta taas vastuullisuutta määritellään paljon myös ulkoa tulevien direktiivien ja velvoitteiden kautta, jolloin yhtiön tehtäväksi jää pitää huoli, että nämä velvoitteet toteutuvat. Elon, Varman, Veritaksen ja Ilmarisen vuoden 2023 vastuullisuuteen liittyvät raportit voidaan ajatella vuoropuheluna näiden kahden ääripään välillä, jossa toisaalta pidetään huolta siitä, että kansainväliset säädökset toteutuvat, mutta toisaalta korostetaan myös yhtiön omaa valtaa vaikuttaa valinnoillaan vastuullisuuden lopulliseen toteutumiseen.

Raporteissa nousi esille sekä samankaltaisuuksia että eroja. Eniten samankaltaisuuksia oli lainsäädännön sekä mittareiden osalta. Tämä johtuu siitä, että lainsäädäntö on yhteinen kaikille toimijoille ja mittarit tulevat suureksi osaksi valmiina, ulkopuolisten toimijoiden määrittäminä. Mittareiden kohdalla oli kuitenkin myös eroja, joka osoittaa sen, että työeläkevakuutusyhtiöt pystyvät omalta osaltaan vaikuttamaan siihen, mitä mittareita ne käyttävät. Mittareiden käyttöä ohjaavat kuitenkin erilaiset yleiset alaan liittyvät suositukset. Yhteisiä piirteitä oli myös siinä, miten jokainen eläkevakuutusyhtiö pyrki tuomaan esille omia saavutuksiaan sekä nimeämään sidosryhmiään. Sidosryhmät olivat osittain samat, esimerkiksi eläkevakuutusyhtiöt nimesivät järjestelmällisesti asiakkaat sidosryhmikseen.

Eniten eroavaisuuksia löysin erilaisten hankkeiden ja yhteistyökumppaneiden osalta. Teemana tämä oli yhtenäinen, mutta hankkeet ja yhteistyökumppanit myös yksilöivät paljon eläkevakuutusyhtiöitä. Hankkeiden ja yhteistyökumppaneiden osalta työeläkevakuutusyhtiöt pyrkivät selvästi tuomaan esille myös omaa aktiivisuuttaan ja kilpailukykyään vastuullisuuden saralla. Tässä erottui myös teoriaosiossa esittelemäni yritys vastuun käsite, joka on kokonaisuudessaan laajempi kuin pelkkä vastuullisuuteen liittyvän lainsäädännön noudattaminen.

7 Pohdinta

7.1 Työn luotettavuus

Olen toteuttanut tämän työn laadullisena tutkimuksena. Tarkastelin tässä työssä sitä, miten vastuullisuus näkyy neljän suomalaisen eläkevakuutusyhtiön vuoden 2023 raporteissa. Lisäksi tutkin sitä, millaisia yhteneväisyyksiä ja toisaalta eroja raporteissa on löydettävissä. Laadullisen tutkimuksen luotettavuuden arviointia vaikeuttaa se, että luotettavuutta arvioidaan usein määrällisen tutkimuksen sisällä syntyneiden käsitteiden avulla. Näitä luotettavuutta mittaavia käsitteitä ovat esimerkiksi reliabiliteetti sekä valideetti. Näkemyksiä laadullisen tutkimuksen arviointiin onkin useita. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 160–163.)

Tämän työn luotettavuuden tarkasteluun hyödynnän Sarah J. Tracyn (2013) muotoilemaa arviointikehystä, joka pohjautuu kahdeksaan kriteeriin nimenomaan laadullisen tutkimuksen arvioinnissa. Ensimmäinen kriteeri on aiheen varteenotettavuus, joka vastuullisuuteen liittyvässä tutkimuksessa täyttää ajankohtaisuuden kriteerit. Tutkimusaiheeni on ajankohtainen, sillä vastuullisuus ja siihen liittyvä viestintä on yritysten ja yhtiöiden näkökulmasta merkittävä teema. Vastuullisuus on aiheena myös sellainen, joka hakee vielä muotoaan. Tästä esimerkkinä on muuttuvat säädökset ja vaatimukset. Löysin tässä tutkielmassa mielestäni myös suhteellisen uuden näkökulman tutkimukselle toimijuuteen liittyvien teemojen kautta.

Tracy mainitsee kriteeriksi lisäksi tutkimuksen uskottavuuden. Sillä pyritään arvioimaan sitä, kuinka laajaa sekä tarkkaa tutkimus on ollut. Ajatuksena on se, kuinka paljon ja tarkasti aineistosta otetaan esimerkkejä. (Tracy 2013, 230.) Omassa työssäni aineisto oli yhdeltä vuodelta. Se oli kuitenkin mielestäni riittävä vastaamaan tutkimuskysymyksiini. En etsinyt tutkimuksessa niinkään pidemmän aikavälin tuloksia, vaan pohdin laadullisin menetelmin sitä, miten raporteja voitaisiin teemoitella. Tähän tarkoitukseen aineistomäärä oli riittävää ja sain nostettua useita kuvaavia esimerkkejä esille analyysissäni.

Toinen kriteeri, jota hyödynnän tässä arvioinnissa, on tutkimusasetelman perusteellisuus. Se viittaa siihen, että tutkimuksessa on hyödynnetty runsaita sekä asianmukaisia lähteitä. Lisäksi sillä viitataan huolellisuuteen aineiston keräämisen ja analyysin vaiheissa. (Tracy 2013, 230.) Aineiston keräämisen olen tehnyt huolellisesti. Analysointivaiheessa olen pyrkinyt olemaan johdonmukainen ja tarkka. Tutustuin aineistoon huolellisesti ja luin sen useaan kertaan läpi. Olen käyttänyt apuna esimerkiksi Excel-taulukkoa aineiston koodaamiseen ja teemoitteluun. Tutkimuskirjallisuuden osalta olen pyrkinyt käyttämään luotettavia lähteitä ja tutustumaan aiheeseen yli eri alojen rajojen, saadakseni hyvän ymmärryksen tärkeistä käsitteistä.

Viimeisin Tracyn (2013, 230) nimeämistä kriteeristä, jota hyödynnän tämän tutkielman arvioinnissa, on merkityksellinen koherenssi. Tällä viitataan siihen, miten tutkimus saavuttaa oman tutkimustavoitteen ja miten se kykenee vastaamaan alussa esitettyihin tutkimuskysymyksiin. Olen analyysissä ja loppupäätelmissä pyrkinyt tuomaan esille vastaukset nimenomaan johdantoluvussa esitettyihin tutkimuskysymyksiin. Tutkimuskysymykseni muuttuivat prosessin aikana, ja pyrin muokkaamaan työtä vastaamaan nimenomaan alussa esittämiini kysymyksiin. Mielestäni löysin kysymyksiin vastaukset ja annoin niistä havainnollistavia esimerkkejä.

7.2 Ajatuksia jatkotutkimuksesta

Vastuullisuus on ajankohtainen aihe ja esimerkiksi muuttuvat säädökset ja standardit vaativat yhtiöitä jatkuvasti kehittämään omaa vastuullisuusraportointiaan. Tässä työssä olen esittänyt jaottelua yhtiön oman toimijuuden sekä aktiivisuuden kannalta. Tätä ajatusta voisi tulevaisuudessa hyödyntää tutkimalla raportteja myös pidemmällä aikavälillä. Lisäksi mallia on mahdollista hyödyntää myös muiden alojen vastuullisuusraportteja tutkittaessa.

Toinen mielenkiintoinen idea olisi tutkia sitä, miten raportointi on kehittynyt pidemmän aikavälin tarkastelussa. Esimerkiksi itse löysin omassa työssäni mielenkiintoisia kampanjoita ja yhteistyökumppaneita ja olisi kiinnostavaa nähdä,

miten ajan muutokset vaikuttavat näihin. Lisäksi olisi hyödyllistä tutkia, miten vastuullisuuteen liittyviä mittareita kehitetään ja miten niitä valitaan raportteihin mukaan. Itse havaitsin yhtiöiden välillä pieniä eroavaisuuksia näissä, vaikka pääosin eläkevakuutusyhtiöt käyttivätkin samoja mittareita raporteissaan.

Lähteet

Lähteet

Andersen, Torben M. 2021. Eläkkeiden riittävyys ja kestävyys: arvio Suomen eläkejärjestelmästä. Eläketurvakeskus. Hansaprint, Turenki.

Anttiroiko, Ari-Veikko 2004. Yhteiskuntavastuu ja sen määrittelyprosessi. Yhteiskuntavastuu. Näkökulmia yritysten ja julkisyhteisöjen yhteiskunnalliseen vastuuseen”[Social responsibility. Viewpoints to corporate and public organisations’ societal responsibility], Tampere University Press, Tampere, 17–60.

Barr, Nicholas 2013. Suomen eläkejärjestelmä: Riittävyys, kestävyys ja järjestelmän rakenne. Suomen eläkejärjestelmän arvio, osa 1. Eläketurvakeskus.

CFA Institute 2023. Definitions for Responsible Investment Approaches. <https://www.gsi-alliance.org/members-resources/definitions-for-responsible-investment-approaches/>. Viitattu 6.11.2024.

Dawkins, Jenny 2005. Corporate responsibility: The communication challenge. *Journal of communication management*, 9(2), 108–119.

Elo n.d. Tietoa Elostä. <https://www.elo.fi/fi-fi/tietoa-elosta>. Viitattu 4.5.2025.

Elo 2014. Vuosikertomus. <https://www.elo.fi/fi-fi/tietoa-elosta/tulostiedot-ja-vuosikertomukset>. Viitattu 6.11.2024.

Eläketurvakeskus 2024a. Eläketurva. <https://www.etk.fi/suomen-elakejarjestelma/elaketurva/>. Viitattu 13.10.2024.

Eläketurvakeskus 2024b. Eläkejärjestelmän kuvaus. <https://www.etk.fi/suomen-elakejarjestelma/elaketurva/>. Viitattu 13.10.2024.

Eläketurvakeskus 2024c. Työeläkevakuutusyhtiöt. <https://www.etk.fi/suomen-elakejarjestelma/hallinto-ja-valvonta/elakejarjestelman-toimijat/tyoelakevakuutusyhtiot/>. Viitattu 6.11.2024.

Eläketurvakeskus 2024d. Rahoitus ja sijoitustoiminta. <https://www.etk.fi/suomen-elakejarjestelma/rahoitus-ja-sijoitustoiminta/>. Viitattu 6.11.2024.

Eläketurvakeskus 2024e. Mikä työeläke on. <https://www.tyoelake.fi/mika-tyoelake-on/tyoelakelaitokset-myontavat-elakkeet/>. Viitattu 11.11.2024.

European Commission 2025. Corporate sustainability reporting. https://finance.ec.europa.eu/capital-markets-union-and-financial-markets/company-reporting-and-auditing/company-reporting/corporate-sustainability-reporting_en?prefLang=fi. Viitattu 4.5.2025.

Finsif 2024. Vastuullinen sijoittaminen – mitä se on? Finsif ry. <https://finsif.fi/mita-se-on-2/>. Viitattu 6.11.2024.

Hakala, Juha T. 2024. Laadullisen tutkimuksen ABC: Menetelmäopas opinnäytteen tekijälle. [Helsinki]: Gaudeamus.

Hietaniemi, Marjukka & Ritola, Suvi 2007. Suomen eläkejärjestelmä. Eläketurvakeskus. Eläketurvakeskuksen käsikirjoja 2007:5. Gummerus, Helsinki.

Hyrskke, Anna, Lönnroth, Magdalena, Savilaakso, Anttu & Sievänen, Riikka 2012. Vastuullinen sijoittaminen. Tammerprint Oy, Tampere.

Ilmarinen 2024a. Ilmarisen historia - 60 vuotta eläketurvaa ja kumppanuutta. <https://www.ilmarinen.fi/tietoa-ilmarisesta/historia/>. Viitattu 6.11.2024.

Juutinen, S. 2016. Strategisen yritys vastuun käsikirja. 1. painos. [Helsinki]: Talentum Media.

Kananen, Jorma & Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Liiketoimintayksikkö. 2017. Laadullinen tutkimus pro graduna ja opinnäytetyönä. [Jyväskylä]: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.

Korpiluoma, Riitta, Grönlund, Harri, Herrlin, Ove et. al. 2011. Työeläke. Finva. Helsinki.

Laki työeläkevakuutusyhtiöistä 25.4.1997/354. Finlex. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1997/19970354#L9>. Viitattu 12.11.2024.

Onkila, Tiina & Siltaoja, Marjo 2010. Monologista dialogia? Kriittinen diskurssi-analyysi yritysten toimija-aseman rakentumisesta yritysvastuuraporteissa. LTA, 4(10), 352–368.

Poutiainen, Eeva & Tenhunen, Sanna 2020. Sijoitustoiminta Suomen työeläkejärjestelmässä. Eläketurvakeskus. Hansaprint Oy. Turenki.

PRI 2024. What are the Principles for Responsible Investment? Principles for Responsible Investment. <https://www.unpri.org/about-us/what-are-the-principles-for-responsible-investment>. Viitattu 6.11.2024.

Procountor 2024. Osakeyhtiö (Oy) – mitä tarkoittaa osakeyhtiö? <https://procountor.fi/taloushallinnon-sanakirja/osakeyhtio/>. Viitattu 7.11.2024.

Rasche, Andreas, Waddock, Sandra & McIntosh, Malcolm 2013. The United Nations global compact: Retrospect and prospect. Business & Society, 52(1), 6–30.

Ritola, Suvi & Väänänen, Niko 2023. Eläketietokirja. SKS Kirjat. Helsinki.

Silvola, Hanna & Landau, Tiina 2019. Vastuullisuudesta ylituottoa sijoituksiin. Alma Talent, Helsinki.

Teivainen, Teivo 2013. Yritysvastuun umpikuja. Helsinki: Kalevi Sorsa-säätiö.

Tracy, Sarah J. 2013. Qualitative research methods: Collecting evidence, crafting analysis, communicating impact. Wiley-Blackwell.

Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Uudistettu laitos. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Työeläkevakuuttajat TELA ry 2024a. Erilaiset työeläkevakuuttajat. <https://www.tela.fi/tyoelakevakuuttajat/erilaiset-vakuuttajat/>. Viitattu 6.11.2024.

Työeläkevakuuttajat TELA ry 2024b. Työeläkevakuuttajien markkinaosuudet. <https://www.tela.fi/tyoelakevakuuttajat/keskinainen-kilpailu/tyoelakevakuuttajien-markkinaosuudet/#markkinaosuudet>. Viitattu 11.11.2024.

Varma 2024a. Tämä on Varma. <https://www.varma.fi/tama-on-varma/>. Viitattu 6.11.2024.

Veritas 2024a. Fuusio Pensions-Alandian kanssa. <https://veritas.fi/tietoa-meista/hallinto-ja-organisaatio/fuusio-pensions-alandian-kanssa/>. Viitattu 6.11.2024.

Veritas 2024b. Tietoa meistä. <https://veritas.fi/tietoa-meista/>. Viitattu 6.11.2024.

Veritas 2024c. Hallinto ja organisaatio. <https://veritas.fi/tietoa-meista/hallinto-ja-organisaatio/>. Viitattu 7.11.2024.

UN Global Compact Network Finland 2024. Kymmenen periaatetta ja SDG:t. <https://www.globalcompact.fi/kymmenen-periaatetta-ja-sdg>. Viitattu 4.5.2025.

United Nations Global Compact 2021. Un Global Compact Strategy 2021–2023.

Aineisto

Elo 2024. Elon vastuullisuusraportti 2023. <https://www.elo.fi/fi-fi/tietoa-elosta/tulostiedot-ja-vuosikertomukset>. Viitattu 4.5.2025.

Ilmarinen 2024b. Ilmarisen vuosi- ja kestävyysraportti 2023. <https://www.ilmarinen.fi/tietoa-ilmarisesta/taloudellisia-tietoja/vuosi-ja-yritysvastuuraportti/>. Viitattu 4.5.2025.

Varma 2024b. Vuosi- ja vastuullisuusraportti 2023. <https://www.varma.fi/tama-on-varma/ajankohtaista/uutiset-ja-artikkelit/uutiset/2024-q1/vuosi-ja-vastuullisuusraportti-vuonna-2023-edistimme-vastuullisuutta-monipuolisesti-ja-valmistauduimme-kestavyysraportointiin/>. Viitattu 4.5.2025.

Veritas 2023. Yritysvastuuraportti 2023. <https://veritas.fi/yritysvastuuraportti-2023/>. Viitattu 4.5.2025.

